

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 26 czerwca 2015 r.

Poz. 2592

UCHWAŁA NR IX/47/15 RADY GMINY I MIASTA W WARCIE

z dnia 28 maja 2015 r.

w sprawie uchwalenia Programu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Warta

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j.: Dz. U. z 2013 r. poz. 594, poz. 645 i poz. 1318, z 2014 r. poz. 379 i 1072) oraz art. 17 i 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U z 2013 r. poz. 1232, z 2014 r. poz. 21, 40, 47, 457, 822, 888, 1101, 1146, 1238, 1322 i 1662, z 2015 r. poz. 122, 151 i 277) Rada Gminy i Miasta w Warcie uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwala się Program usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy i Miasta Warta na lata 2014-2032 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy i Miasta Warta.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia.

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kopacki

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
DLA MIASTA I GMINY WARTA
NA LATA 2013-2032

Program spójny z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Wykonanie dofinansowane ze środków z Ministerstwa Gospodarki

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.
2. Cel i zadania programu.
3. Charakterystyka azbestu.
4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego.
5. Uwarunkowania prawne użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
6. Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest:
 - 6.1. Obowiązki właścicieli nieruchomości, na których znajduje się azbest;
 - 6.2. Zasady bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązki firm usuwających wyroby zawierające azbest.
7. Gospodarowanie odpadami w postaci wyrobów zawierających azbest.
8. Informacje o gminie.
9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbestowych na terenie Miasta i Gminy Warta.
10. Harmonogram usuwania azbestu.
11. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest.
12. Monitoring realizacji Programu na podstawie wskaźników.
13. Finansowanie demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.
14. Analiza wpływu Programu na środowisko i zdrowie człowieka.
15. Literatura.
16. Załączniki:
 - Zał. 1. Pełny wykaz aktów prawnych dotyczących problematyki azbestowej.
 - Zał. 2. Informacja o wyrobach zawierających azbest.
 - Zał. 3. Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
 - Zał. 4. Wniosek państwowej jednostki budżetowej na potrzeby ustalenia wysokości rezerwy celowej.
 - Zał. 5. Lista firm z województwa łódzkiego wykonujących prace związane z wyrobami zawierającymi azbest.
 - Zał. 6. Lista banków współpracujących z WFOŚiGW w Łodzi.
 - Zał. 7. Wzór raportu z monitoringu Programu usuwania azbestu.

1. Wprowadzenie

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKzA) jest podstawowym dokumentem określającym zadania nałożone przez Unię Europejską mające na celu oczyszczenie terytorium Polski z azbestu w planie wieloletnim, tj. w okresie 24 lat. Wyznaczono w nim cele, ramy legislacyjne, finansowe i organizacyjne prowadzące do usunięcia wyrobów azbestowych oraz usprawniające monitoring realizowanych zadań. Dokumentem wspomagającym, który określa działania w zakresie usuwania azbestu w skali gminy jest *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Przeprowadzana w ramach realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Warta (zwanego dalej *Programem*) inwentaryzacja pozwoliła dokonać dokładnego spisu występujących na terenie gminy wyrobów azbestowych, zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym. Pozyskanie powyższych informacji umożliwiło opracowanie harmonogramu bezpiecznego usuwania i utylizacji wyrobów azbestowych. *Program* ukazuje również sposoby finansowania tych zadań i przyczynia się do wzrostu świadomości społecznej w zakresie niebezpieczeństwa jakie niesie ze sobą niewłaściwe postępowanie z wyrobami azbestowymi.

Program został sporządzony na zlecenie Miasta i Gminy Warta. Stanowi on element realizowanego harmonogramu w zakresie stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu kraju zapisanego w POKzA na poziomie lokalnym. Do jego zredagowania wykorzystano wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest wykonane na terenie gminy w 2013 r.

Zainteresowanie poziomami stężenia włókien azbestu w powietrzu wynika z faktu, że narażenie zdrowotne na pył azbestu, jest czynnikiem wywołującym m.in. azbestozę, raka płuc czy międzybłoniaki. W problematyce zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestu jest wskazanie na różnice dotyczące typu włókien. Cechy takie jak typ włókien, ich długość, a także wielkość stężenia występującego w narażeniu środowiskowym i zawodowym mają bardzo duży wpływ na aktywność biologiczną pyłu oraz właściwości rakotwórcze.

2. Cel i zadania programu

Program usuwania azbestu jest rozwinięciem i uszczegółowieniem realizacji wcześniej uchwalonych programów ochrony środowiska i gospodarki odpadami. Podstawowym celem sporządzenia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Warta na lata 2013-2032” jest oczyszczenie jej terenu z azbestu, poprzez przedstawienie harmonogramu stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest. W szerokiej perspektywie będzie to skutkowało wyeliminowaniem negatywnego wpływu azbestu na zdrowie mieszkańców oraz na stan środowiska na terenie gminy.

Program zakłada realizację zadań, do których należą:

1. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest określająca ich rzeczywistą ilość i lokalizację oraz systematyczna aktualizacja bazy danych.
2. Analiza wyników inwentaryzacji oraz opracowanie harmonogramu stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Warta.
3. Zwiększenie tempa prac mających na celu usunięcie wyrobów zawierających azbest:
 - z budynków użyteczności publicznej, np. szkół, jednostek straży pożarnej, a także innych nieruchomości należących do gminy,
 - z zabudowań domowych i gospodarskich oraz z terenów nieruchomości osób prywatnych poprzez merytoryczne i finansowe wsparcie mieszkańców w tym zakresie.
4. Zorganizowanie demontażu i wywiezienia materiałów zawierających azbest z terenu miasta gminy na odpowiednie składowisko odpadów.
5. Edukacja lokalnej społeczności w zakresie szkodliwego wpływu azbestu na stan zdrowia ludzkiego oraz wytycznych obowiązujących podczas bezpiecznego postępowania, usuwania i utylizacji wyrobów zawierających azbest poprzez przeprowadzenie szkoleń.
6. Finansowanie *Programu* poprzez:
 - przeznaczenie środków z budżetu miasta i gminy,

- pozyskanie funduszy ze źródeł zewnętrznych (m.in. z WFOŚiGW, NFOŚiGW, Ministerstwa Gospodarki, banków - np. BOŚ, Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Łódzkiego lub Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich).

7. Prowadzenie monitoringu bieżącej realizacji *Programu* oraz okresowe sprawozdanie z jego realizacji władzom samorządu terytorialnego i mieszkańcom.

8. Aktualizowanie oraz weryfikowanie *Programu*.

3. Charakterystyka azbestu

1. Azbest to handlowa nazwa występujących w naturze, włóknistych minerałów krzemianowych, powstałych na drodze procesów metamorficznych. Charakterystyczną cechą morfologiczną minerałów azbestowych jest równoległa budowa ich włókien. Zależnie od tego z jakim metalem krzemiany tworzą związek, wyróżnia się kilka typów azbestu różniących się budową i długością włókien oraz szkodliwością dla zdrowia organizmów zwierzęcych:

- serpentynity, do których należą: antygoryt, lizardyt i chryzotyl – azbest o najdłuższych włóknach i najszerszym zastosowaniu,

- amfibole, w skład tej grupy wchodzi szereg minerałów, a ich główne formy włókniste to: amozyt, krokidolit, azbest termolitowy, antofylitowy i aktyolitowy.

2. Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest przeprowadzana jest na podstawie trzech kryteriów:

- zawartości azbestu w wyrobie,

- rodzaju stosowanego spoiwa,

- gęstości objętościowej wyrobu.

3. Wyroby zawierające azbest dzielimy na dwie klasy:

KLASA I: wyroby o gęstości objętościowej niższej niż 1000 kg/m^3 , definiowane jako „miękkie”, zawierające od 20% do nawet 100% azbestu. Za sprawą ich podatności na uszkodzenia mechaniczne, uwalniają one duże ilości włókien azbestowych do otoczenia stosowane są w wyrobach tekstylnych w celach ochronnych oraz jako szczeliwa plecione, koce gaśnicze, tektury uszczelnkowe oraz m.in. w sprzęcie AGD, płytki PCV oraz materiały i wykładziny cierne.

KLASA II: wyroby o gęstości objętościowej przekraczającej 1000 kg/m^3 definiowane jako „twarde”, zawierające mniej niż 20% azbestu. Włókna są w nich wzajemnie silnie związane, co skutkuje nieznaczną emisją do otoczenia w przypadku ich mechanicznego uszkodzenia. Zagrożenie dla ludzi i środowiska stwarza obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów, etc.) oraz niszczenie spowodowane zrzućaniem z wysokości w trakcie prac remontowych. W Polsce najczęściej stosowanymi wyrobami tej klasy są płyty azbestowo-cementowe faliste i płyty azbestowo-cementowe typu „karo” wykorzystywane jako pokrycia dachowe oraz płyty płaskie stosowane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym. Rzadziej spotykane były rury azbestowo-cementowe stosowane w instalacjach kanalizacyjnych i wodociągowych oraz w budownictwie jako przewody kominowe i zsypanie.

4. Na dużą popularność azbestu wpłynęły jego właściwości chemiczne i fizyczne, tj.:

- odporność na wysokie temperatury (temperatura topnienia chryzotylu wynosi $1500-1550^\circ\text{C}$, amfiboli $930-1150^\circ\text{C}$),

- odporność na działanie kwasów, zasad, chemikaliów oraz wody morskiej,

- niskie przewodnictwo cieplne i elektryczne,

- duża wytrzymałość mechaniczna,

- możliwość przędzenia włókien,

- dobre właściwości sorpcyjne,

- łatwość łączenia się z innymi materiałami (cement, tworzywa sztuczne).

Azbest znalazł zastosowanie jako kluczowy składnik bardzo wielu produktów w budownictwie, transporcie, energetyce i przemyśle chemicznym.

5. Azbest w Polsce stosowany był w produkcji szeregu wyrobów, z wielu branż:

1) budownictwo:

- eternit, czyli płyty faliste azbestowo–cementowe o zawartości 10-13% azbestu,
- płyty prasowane – płaskie,
- płyty „karo” - dachowe pokrycia lub elewacje,
- rury azbestowo–cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit) i kanalizacyjne,
- kształtki azbestowo–cementowe,
- elementy wielkowymiarowe (płyty azbestowo–cementowe płaskie), stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym;

2) energetyka:

- kominy o dużej wysokości (dylatacje wypełnione sznurem azbestowym),
- chłodnie kominowe (płyty azbestowo–cementowe),
- chłodnie wentylatorowe (w obudowie wewnętrznej),
- rury odprowadzające parę, itp.;

3) transport:

- termoizolacja oraz izolacja elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach,
- termoizolacja silników pojazdów mechanicznych;

4) przemysł chemiczny:

- przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru.

Wśród wyrobów azbestowo-cementowych dominowały ilościowo (około 90%) pokrycia dachowe faliste; w mniejszej ilości (około 10%) stosowane były płaskie płyty azbestowo-cementowe prasowane, tzw. „karo” (romboidalne); fotografie obu wyrobów przedstawia rysunek 1. Na elewacjach stosowano przede wszystkim płyty płaskie.

Rys. 1. Najpopularniejsze w Polsce wyroby azbestowo–cementowe: płyty faliste oraz romboidalne (źródło: materiały własne).

W czasie trwania remontów, modernizacji czy po prostu zużycia wyroby azbestowe są usuwane i stają się odpadem niebezpiecznym. Odpady azbestowe pochodzą głównie z wymiany płyt na dachach i elewacjach, likwidacje azbestowo-cementowych kształtek z kanałów wentylacyjnych i dymowych w najróżniejszych rodzajach budynków, oraz prace remontowe lub modernizacje wymienników ciepła, itd.

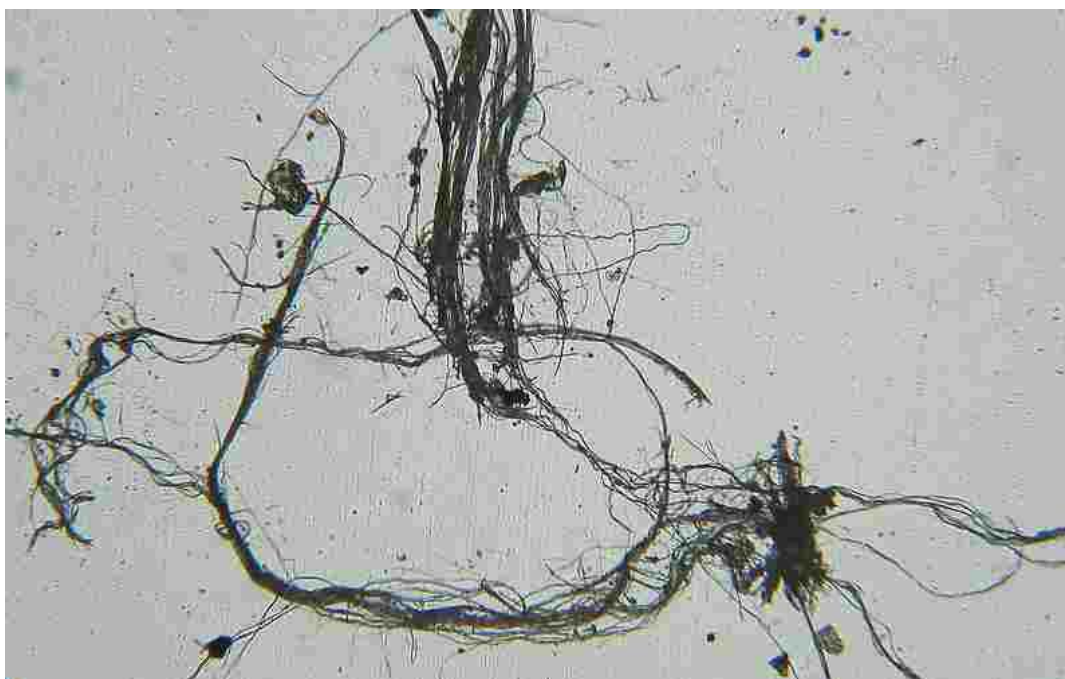
4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

1. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzkiego wywołane przez azbest związane jest z długotrwałą ekspozycją na pył azbestowy, który odkładając się w płucach powoduje schorzenia, do których należą:

- rak płuca,
- pylica azbestowa (azbestoza),
- łagodne zmiany opłucnej,
- przewlekłe zapalenie oskrzeli,
- międzybłoniak opłucnej i otrzewnej.

Wielkość i gęstość ziaren decyduje bezpośrednio o szybkości osiadania pyłu zawieszzonego w powietrzu oraz o trwałości aerozolu i o masie substancji wprowadzanej do płuc. Szkodliwość poszczególnych włókien zależy od ich wielkości:

- cząstki respirabilne (najgroźniejsze), są to włókna o długości 1 do 10 μm i średnicy do 0,1 μm , które wbijają się w płuca. Najłatwiej przenoszone są włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm . Odkładają się one w końcowych odcinkach dróg oddechowych, podczas, gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotyłu o dużej średnicy mają tendencję do zatrzymywania się wyżej niż igłowate włókna azbestów amfibolowych, z łatwością przenikające do obrzeży płuc. Na rysunku 2 przedstawiono włókna azbestu w eternicie widoczne pod mikroskopem optycznym,
- włókna o większych i najmniejszych rozmiarach nie są szczególnie szkodliwe - większe ($>7\mu\text{m}$), osiadające w górnych drogach oddechowych zostają usunięte przez rzęski (podczas kaszlu lub kichania).

Rys. 2. Włókna azbestu zawarte w eternicie: widok pod mikroskopem optycznym w świetle przechodzącym.

2. Do głównych przyczyn uwalniania włókien z wyrobów azbestowych należą:

- 1) korozja wyrobów zawierających azbest – następuje po osiągnięciu przez nie wieku technologicznego. W przypadku najczęściej stosowanych płyt eternitowych (zawierających od 9-5 – 12% azbestu) samoistne pylenie włókien ma miejsce po około 30 latach użytkowania. Emisja włókien może być zwiększona lub występować wcześniej w przypadku płyt połamanych lub popękanych, a także na skutek korozji biologicznej powodowanej obecnością mchów i glonów. Korozję wyrobów azbestowych można opóźnić impregnując je środkami penetrującymi wiążącymi włókna i szczelnie pokrywającymi powierzchnię płyt;

- 2) uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie, itp.) a) powodowane jest głównie w wyniku niewłaściwego bądź nieumiejętnego użytkowania, nieprawidłowego demontażu lub przez czynniki atmosferyczne, takie jak wiatr, grad, itp. Wykonując jakiegokolwiek prace związane z wyrobami zawierającymi azbest należy w jak największym stopniu obniżyć emisję pylenia włókien na przykład poprzez:
- nawilżanie wyrobów przed oraz w trakcie prac (demontażu, cięcia, wiercenia),
 - posługiwanie się narzędziami ręcznymi zapatrzonymi w specjalnie wyprofilowane, wolnoobrotowe ostrza i mechanizm do odsysania pyłu,
 - nie stosowanie narzędzi elektrycznych, typu piła, wiertarka, gdyż wyzwalają znaczną emisję pyłu. Prace wykonywać powinni odpowiednio przeszkoleni pracownicy z zachowaniem największej dokładności;
- 3) nieprawidłowe obchodzenie się z usuniętymi wyrobami zawierającymi azbest (odpadami azbestowymi) – transport i składowanie odpadów azbestowych powinno być wykonywane i nadzorowane przez przeszkolonych i wykwalifikowanych pracowników. Niestety nadal spotyka się przypadki nieprawidłowego transportu i wyrzucania materiałów zawierających azbest w niedozwolonych miejscach, np. w lasach tworząc tzw. dzikie wysypiska śmieci, podczas gdy powinny one trafić na składowisko odpadów azbestowych i zostać zabezpieczone przed pyleniem włókien. Od 2005 roku, zgodnie z przepisami Kodeksu Karnego, za stosowanie powyższych praktyk przewidziane są sankcje karne w postaci grzywny i kary pozbawienia wolności do lat 3;
- 4) emisja z eksploatowanych wyrobów zawierających azbest (np. wykładziny cierne w przemyśle samochodowym) – w 1997 roku na terenie Polski wprowadzono zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest, jednak mimo to nadal zdarza się, że w niektórych gałęziach przemysłu używa się starych urządzeń i części zawierających azbest (np. klocki hamulcowe w starych samochodach). Włókna azbestowe charakteryzuje duża odporność biochemiczna; nie ulegają one w płucach znaczącym zmianom, np. rozpuszczeniu. Na skutek wieloletniego zalegania w płucach i oddziaływania na ich komórki, wywołują powstawanie nowotworów. Według badań epidemiologicznych na powstawanie raka płuc mają wpływ wszystkie typy azbestu, jednak najgroźniejszym jest azbest niebieski (krokidolit) zawierający około 16% włókien respirabilnych. Ryzyko zwiększonego osiadania cząstek azbestu w płucach zwiększa się przy osłabionej wydolności dróg oddechowych, np. w stanach chorobowych, na skutek palenia papierosów oraz w trakcie oddychania suchym powietrzem, gdyż niska wilgotność sprzyja wysychaniu błon śluzowych. Do innych skutków ubocznych wywołanych długotrwałą ekspozycją na azbest należą zgrubienie końcówek palców, czy odbarwienie skóry i błon śluzowych, a także powstawanie zmian nowotworowych w obrębie innych narządów poza układem oddechowym. Należy mieć na uwadze, że choroby wywołane wdychaniem włókien azbestowych rozwijają się po około 20-30 latach ekspozycji na azbest, są więc szczególnie groźne dla dzieci i młodzieży dorastającej w środowisku zanieczyszczonym azbestem.

Przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie badania nie dostarczyły dowodów zwiększonego ryzyka występowania nowotworów związanych ze spożywaniem pokarmów i wody zanieczyszczonej azbestem. Tak więc azbest jest nieszkodliwy, o ile jest on izolowany od atmosfery. Azbest znajdujący się w płytach dachowych i elewacyjnych nie stanowi zagrożenia dopóki płyty są w dobrym stanie i nie dochodzi do uwalniania pojedynczych włókien. Niebezpieczeństwo stwarzają stare wyroby azbestowe, gdyż po 20-30 latach dochodzi do ich korozji oraz wyroby poddane obróbce, np. wierceniu, cięciu, kruszeniu, itp. Jak już wspomniano, cechą szczególną azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia, powodując po wielu (czasem kilkudziesięciu) latach zmiany chorobowe. Pojawianie się patologii będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest zależne od rodzaju ekspozycji. W związku z narażeniem na pył azbestu wyróżnia się trzy rodzaje ekspozycji:

- zawodową (związana z pracą w warunkach narażenia na pył azbestu),
- parazawodową (dotyczy mieszkańców terenów sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów),
- środowiskową (populacji generalnej), związaną z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych. Każdy rodzaj ekspozycji ma charakterystyczne dla siebie cechy, tj. wielkość stężeń włókien, rozmiar włókien, długość trwania narażenia. Każdy z tych rodzajów ma w związku z tym specyficzne dla siebie skutki (m.in. stopień ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych).

Najbardziej niebezpiecznym pod względem zdrowotnym jest azbest niebieski (krocidolit) zawierający około 16% włókien respirabilnych. Zwiększenie osiadania pyłów w płucach zachodzi w stanach chorobowych dróg oddechowych, a także przy oddychaniu suchym powietrzem, gdyż niska wilgotność sprzyja wysychaniu błon śluzowych. Również palenie tytoniu zwiększa niebezpieczeństwo zachorowania u osób narażonych na działanie pyłów azbestowych.

5. Uwarunkowania prawne użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Problematyka dotycząca wyrobów azbestowych w polskich przepisach prawnych pojawia się na dwóch podstawowych płaszczyznach:

- przepisy dotyczące samych wyrobów zawierających azbest, ich prawidłowego i bezpiecznego użytkowania,
- przepisy dotyczące odpadów azbestowych, ich właściwej klasyfikacji i właściwego gospodarowania tymi odpadami.

Poniżej znajduje się omówienie najważniejszych ustaw i rozporządzeń odnoszących się do problematyki azbestowej. Pełny wykaz krajowych i unijnych aktów prawnych dotyczących problematyki azbestu i wyrobów zawierających azbest zestawiono w załączniku 1.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. *o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.).

Głównym założeniem Ustawy jest wyeliminowanie z powszechnego użycia wyrobów azbestowych i zawierających azbest na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z czym zakazano wprowadzania ww. wyrobów na teren kraju, ich produkcji i obrotu. Wskazano jednoznaczny termin dopuszczonego użytkowania azbestu i wyrobów zawierających azbest w istniejących instalacjach lub urządzeniach do dnia 31 grudnia 2032 r.

Ustawa również w szerokim ujęciu opisuje uprawnienia (gł. opieki zdrowotnej) przysługujące pracownikom pracującym podczas produkcji azbestu oraz obecnie przy ich utylizacji, nakładając jednocześnie obowiązki na pracodawców w zakresie przeszkolenia i zapewnienia bezpiecznych warunków pracy pracownikom.

Ustawa określa także główne założenia rozporządzeń regulujących bezpieczne użytkowanie, usuwanie, transport i oznakowanie wyrobów zawierających azbest.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach* (Dz. U. z 2013 r. poz. 21).

W ustawie określono zasady postępowania z odpadami w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju, zapewniający ochronę zdrowia i życia ludzi oraz ochronę środowiska. Przedstawiono zasady dotyczące powstawania odpadów, ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz odzysku, utylizacji i magazynowania odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, np. zawierających azbest. Opisane obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów niebezpiecznych jasno precyzują sposób postępowania z odpadami azbestowymi. Unormowaniu prawnemu podlega całokształt spraw administracyjnych odnoszących się do postępowania z wyrobami azbestowymi i zawierającymi azbest, tj. zbieranie, transport, unieszkodliwianie, w tym magazynowanie. Szczegółowej regulacji w zakresie wymagań technicznych i organizacyjnych podlegają również składowiska odpadów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. *w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).

W Rozporządzeniu określono szczegółowo obowiązki spoczywające na wykonawcach prac w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, bezpieczne sposoby wykonania ww. czynności oraz właściwe przygotowanie i przeprowadzenie transportu odpadów azbestowych i zawierających azbest na wyznaczone w tym celu składowisko odpadów. Rozporządzenie precyzuje również kwestie administracyjne związane ze zgłoszeniem planowanych prac usuwania azbestu przez właściciela nieruchomości i wykonawcę robót właściwym organom.

Rozporządzenie nakłada obowiązek na właścicieli, użytkowników wieczystych oraz zarządców nieruchomości i każdego miejsca, obiektu, instalacji przemysłowej, czy urządzenia budowlanego zawierającego azbest przeprowadzania kontroli ich stanu. Częstotliwość kontroli określa się indywidualnie dla każdego wyrobu na podstawie

oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest przedstawionej w załączniku nr 1 do rozporządzenia (w Programie – załącznik 3).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31).

W rozporządzeniu określono zasady wykorzystywania wyrobów zawierających azbest, używania i oczyszczania urządzeń oraz instalacji, w których są aktualnie lub były stosowane wyroby zawierające azbest. Nakłada również na właścicieli i zarządców nieruchomości obowiązek inwentaryzowania w wyznaczony sposób (załącznik nr 2 do rozporządzenia) wyrobów zawierających azbest znajdujących się w ich posiadaniu i przekazania opracowanych informacji na ten temat wójtowi gminy lub burmistrzowi miasta. Wyroby zawierające azbest, takie jak instalacje, urządzenia, użytkowane bez zabezpieczenia drogi oraz wyłączone z użytkowania, pozostawione w ziemi rury azbestowo-cementowe podlegają konieczności oznakowania.

W ww. rozporządzeniu jednoznacznie wskazano, że końcowym terminem użytkowania azbestu i wyrobów zawierających azbest jest 31 grudnia 2032 r.

6. Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

6.1. Obowiązki właścicieli nieruchomości, na których znajduje się azbest

Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, począwszy od ich eksploatacji poprzez ich usuwanie aż po transport i składowanie jest jednym z najważniejszych obowiązków, które musi spełniać zajmujący się demontażem wyrobów azbestowych. Mimo, iż w Polsce obowiązują przepisy prawne, wymuszające bezpieczne postępowanie, to znajomość prawa często jest nikła. Choć często istnieje zbyt wielka obawa przed azbestem, częściej zdarza się, że zagrożenie z jego strony nie jest traktowane poważnie; płyty azbestowo-cementowe użytkowane i usuwane są w sposób niewłaściwy, co stwarza realne ryzyko emisji włókien azbestu, również tych respirabilnych.

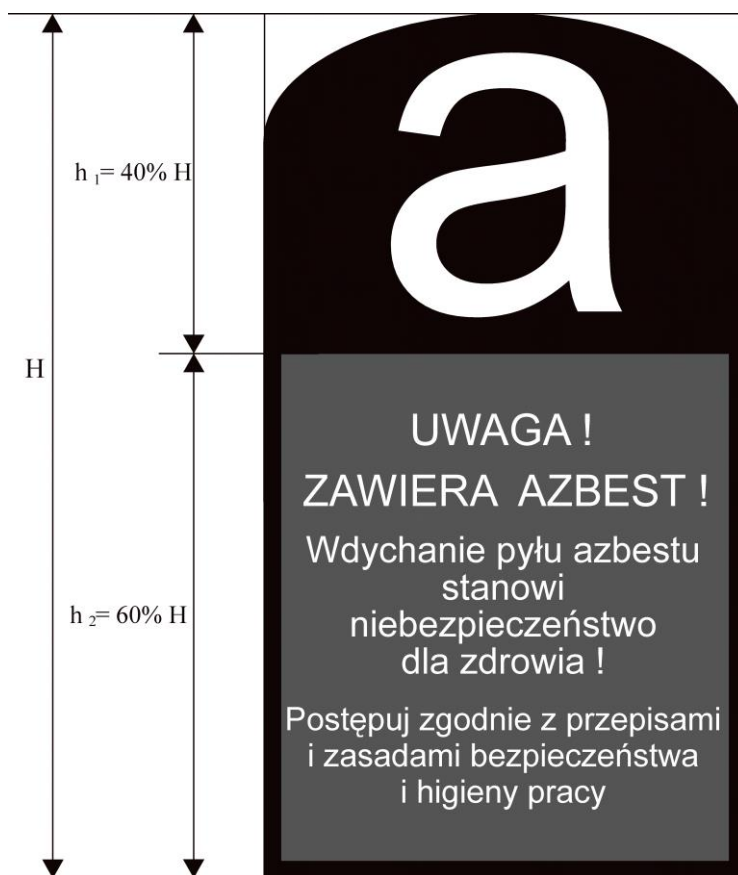
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.) nakłada na właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, obowiązek przeprowadzania kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia (załącznik 2 do Programu).

Do obowiązków i zasad postępowania użytkujących nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest należą:

1. Kontrola stanu wyrobów zawierających azbest przez właściciela nieruchomości (art. 4 ust. 1 Rozporządzenia w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest) - wykonanie oceny stopnia pilności na podstawie załącznika nr 3 do rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest. Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest przeprowadza się zgodnie z harmonogramem z poprzedniej oceny stopnia pilności.
2. Coroczne sporządzenie informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta (osoby fizyczne), oraz dla marszałka (osoby prawne) - (art. 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest).
3. Oznakowanie pomieszczeń, w których znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest (rozporządzenie w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest).
4. Zabezpieczenie przestrzeni, w której znajdują się wyroby zawierające azbest, pokrycie powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką (art. 5 rozporządzenia w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest).

Wszystkie wyroby i opakowania zawierające azbest powinny być oznakowane zgodnie z załącznikiem nr 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r. Nr 71, poz. 649, zm. z 2010 r. Nr 162, poz. 1089) (rysunek 3).

Ponadto, na mocy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 r. Nr 8, poz. 31) instalacje i urządzenia zawierające azbest, a także niezabezpieczone drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny zostać oznakowane. Oznakowanie umieszcza się bezpośrednio na instalacjach i urządzeniach lub w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym się one znajdują.

Rys. 3. Wzór oznakowania dla wyrobów zawierających azbest lub opakowań zawierających azbest.

W załączniku nr 1 do wyżej wymienionego rozporządzenia znajduje się również wzór oznakowania instalacji i urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych i dróg. Wzór ten swoją treścią oraz formą graficzną odpowiada przedstawionemu na rysunku 3.

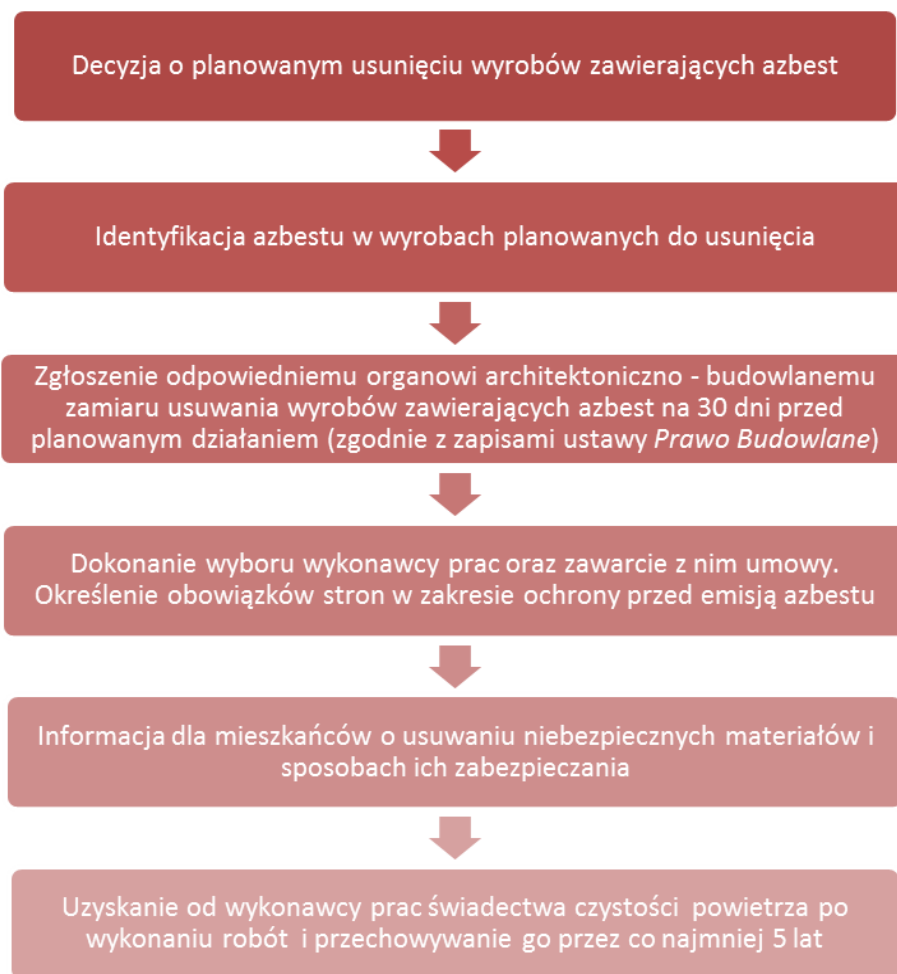
Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, podlegają oznakowaniu na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą zgodnie z załącznikiem nr 2 do powyższego rozporządzenia (rysunek 4).

Rys. 4. Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest.

Działania na rzecz usuwania azbestu i materiałów zawierających azbest (m.in. z budynków, instalacji i budowli przemysłowych) trwają w Polsce od długiego czasu. Do usunięcia kwalifikują się wyroby, które podczas kontroli zostały zakwalifikowane do wymiany. Podstawą bezpiecznego postępowania z materiałami zawierającymi azbest jest minimalizacja - a najlepiej - eliminacja ryzyka emisji włókien azbestu do otoczenia.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest przez właściciela posesji musi zostać poprzedzone zgłoszeniem planowanych prac budowlanych odpowiedniemu organowi architektoniczno-budowlanemu, zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - *Prawo budowlane* (t.j.: Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, z późn. zm.). Jeśli w terminie 30-dni organ ten nie zgłosi sprzeciwu, właściciel (poprzez uprawnionego wykonawcę) może przystąpić do dalszych czynności. Schemat postępowania związanego z usuwaniem wyrobów azbestowych z posesji ujęty został na rysunku 5.

Rys. 5. Obowiązki właściciela przed rozpoczęciem prac związanych z usunięciem azbestu (opracowanie: materiały własne).

6.2. Zasady bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązki firm usuwających wyroby zawierające azbest.

Przed przystąpieniem do prac wykonawca zobowiązany jest zgłosić ten fakt powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie powinno zawierać:

- rodzaj i nazwa wyrobów,
- termin rozpoczęcia i zakończenia prac,
- adres obiektu zawierającego azbest,
- kopię aktualnej oceny wyrobów zawierających azbest,
- określenie liczby pracowników,
- obowiązek wykonawcy prac do przedłożenia nowego zgłoszenia w przypadku zmiany warunków prowadzenia robót.

Harmonogram postępowania dla firmy usuwającej azbest przed podjęciem prac polegających na demontażu azbestu zaczyna się od przyjęcia zlecenia (tzn. zawarcia umowy na wykonanie prac usuwania azbestu). Następnie określa się stan środowiska przed przystąpieniem do prac w celu opracowywania planu prac. Jednocześnie opracowywany jest plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia „BIOZ”. Do zadań firmy, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów, należy również przeszkolenie i skompletowanie środków ochrony pracowników, przygotowanie rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu oraz organizacja zaplecza socjalnego i bhp.

Przed rozpoczęciem demontażu płyt azbestowo–cementowych konieczne jest ich zwilżanie wodą. Wyroby należy usuwać w całości, unikając ich łamania i przy zachowaniu pracy ręcznej, odpajania materiałów trwale

związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.

Należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczną odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem”.

Przy pracach przy elewacjach powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają poniższe wymagania:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek, itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odpajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

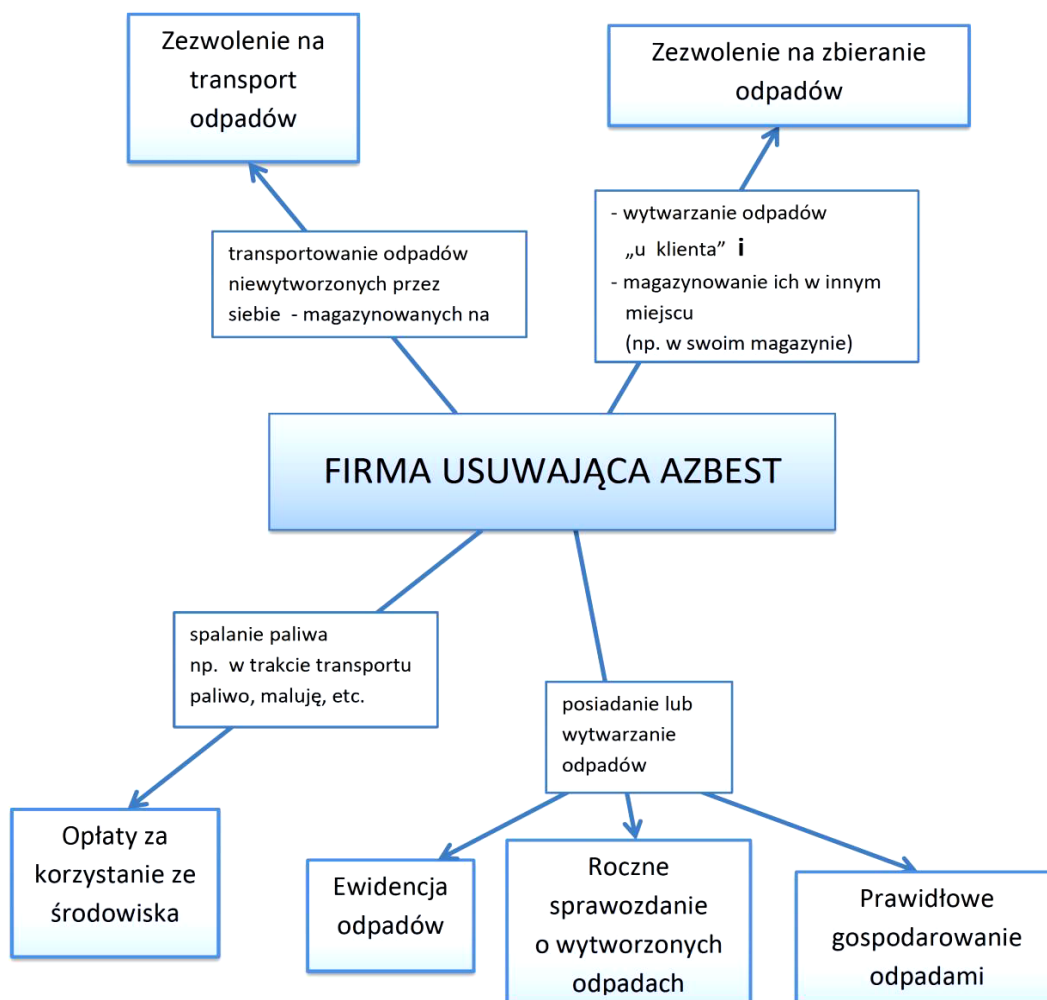
Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest odbywa się przy zastosowaniu przepisów o przewozie towarów niebezpiecznych. Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, dla których przepisy o transporcie towarów niebezpiecznych nie ustalają szczególnych warunków przewozowych, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, w szczególności przez (zgodnie z § 10 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.)):

- szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1000 kg/m³,
- zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³,
- szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie,
- utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów zawierających azbest w trakcie ich przygotowywania do transportu,
- oznakowanie opakowań zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia,
- magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu, a ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu. Usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (zgodnie z § 10 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.)).

Niewłaściwie zabezpieczenie podczas prac polegających na usuwaniu płyt azbestowo-cementowych, np. z dachów lub elewacji stanowi często większe zagrożenie uwalniania włókien azbestowych do otoczenia, niż pozostawienie tych wyrobów gdy są w dobrym stanie technicznym, bądź ich zabezpieczenie przez odpowiednie malowanie.

Poza wymaganiami opisanymi wcześniej, firma zajmująca się demontażem, transportem i unieszkodliwianiem azbestu musi również spełniać wymagania wynikające z aktów prawnych dotyczących prawa ochrony środowiska oraz odpadów (rysunek 6).

Rys. 6. Obowiązki firm usuwających azbest w zakresie gospodarowania odpadami.

Firma może transportować bez zezwolenia na transport odpadów jedynie wytworzone przez siebie odpady (art. 51 ust. 2 pkt 4 w powiązaniu z art. 232 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach). W przypadku transportu odpadów niewytworzonych przez siebie, firma serwisowa zobowiązana jest do uzyskania zezwolenia na transport odpadów u starosty właściwego ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania transportującego odpady (art. 28 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach). Zezwolenia na transport obowiązują-

ją maksymalnie do 36 miesięcy od dnia wejścia w życie nowej ustawy o odpadach, tj. do 23 stycznia 2016 roku (do tego czasu zezwolenia wydawane są na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *o odpadach*), do czasu utworzenia rejestru, o którym mowa w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach*. Za transportowanie odpadów niezgodnie z przepisami grozi kara aresztu lub grzywny (art. 24 ust. 1, art. 24 ust. 4, art. 174 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach*).

Zgodnie z art. 66 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach*, posiadacz odpadów jest obowiązany do prowadzenia na bieżąco ich ilościowej i jakościowej ewidencji, zgodnie z katalogiem odpadów zawartym w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. *w sprawie katalogu odpadów*. Obowiązkiem jest prowadzenie ewidencji przyjmowanych i przetwarzanych oraz zbieranych odpadów. Odpady podlegają ewidencji ilościowej i jakościowej – rodzaj występującego tam azbestu, bądź azbestów musi być określony co do jego odmiany mineralnej i co do ilości tych odpadów (najczęściej, przed przystąpieniem do prac jest to szacunek ilościowy).

Firma zobowiązana jest również do przekazania wytworzonych odpadów do uprawnionego do tego odbiorcy, posiadającego odpowiednią decyzję w zakresie gospodarki odpadami – zezwolenie na zbieranie odpadów lub/i zezwolenie na przetwarzanie odpadów. Zlecenie gospodarowania podmiotowi, który nie uzyskał wymaganych decyzji lub wpisu do rejestru grozi karą aresztu lub grzywny (art. 27 ust. 2, art. 175 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach*). Firma musi posiadać również kopie decyzji w zakresie gospodarki odpadami podmiotów, którym przekazuje jakiegokolwiek odpady – np. kopia pozwolenia w zakresie gospodarki odpadami każdego podmiotu, który znalazł się na posiadanych przez Firmę serwisową kartach przekazania odpadów za dany rok musi być dostępna w dokumentacji Firmy (art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach*).

Ponadto, firma zajmująca się demontażem eternitu musi spełniać inne warunki, wynikające m.in. z ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. *Prawo o ruchu drogowym*, ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. *o przewozie towarów niebezpiecznych* oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. *w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów*.

W wypadku demontażu wyrobów zawierających azbest po ich całkowitym nawilgoceniu, emisja włókien azbestu jest mała. Wilgotne odpady wyrobów azbestowo-cementowych natychmiast pakowane i odpowiednio oznaczane mogą być transportowane na odpowiednie składowisko. Dotyczy to, co należy podkreślić, wyrobów azbestowo-cementowych, w których zawartość azbestu ma poziom od około 9-12% w stosunku do cementu (w rurach od około 14% i sporadycznie do około 16%) i gdzie azbest jest związany w matrycy cementowej. Takie, odpowiednio opakowane odpady w transporcie nie traktuje się jako niebezpieczne. Tak stanowią przepisy ADR i takie jest stanowisko w tej kwestii Ministerstwa Gospodarki. Jednakże w wypadku azbestu niezwiązanego trwale w matrycy cementowej, w wyrobach o ciężarze objętościowym mniejszym niż 1000 kg/m³, konieczne jest przed przekazaniem odpadów zawierających azbest ich odbiorcy (do transportu i dalej na odpowiednie składowisko) trwale związanie azbestu. Trwałe, to znaczy związanie cementem w odpowiednie bloki betonowe lub uformowanie bloków (płyty) po związaniu azbestu polimerami, np. lepiszczem akrylowym. Powszechną praktyką jest składowanie odpadów zawierających azbest opakowanych w foliowe worki na wydzielonych polach odpowiednich składowisk.

W zależności od rodzaju (ciężaru objętościowego) i oceny stanu technicznego takich materiałów możliwe jest ich pozostawienie bez żadnych interwencji i wyznaczenie terminu kolejnej inspekcji, zabezpieczenie ich powierzchni poprzez malowanie lub konieczność ich usunięcia.

Lista firm z województwa łódzkiego zajmujących się tematyką związaną z azbestem, posiadających m.in. odpowiednie uprawnienia do zdejmowania wyrobów zawierających azbest z dachów na została przedstawiona w załączniku 6. Lista została opracowana na podstawie danych zawartych w Bazie Azbestowej.

7. Gospodarowanie odpadami w postaci wyrobów zawierających azbest

Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. *w sprawie katalogu odpadów* (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) odpady zawierające azbest wpisano na listę odpadów niebezpiecznych. Do wymienionych w nim odpadów zawierających azbest z poszczególnych grup i podgrup odpadów niebezpiecznych wraz z kodem klasyfikacyjnym:

06 07 01 – odpady azbestowe z elektrolizy

06 13 04 – odpady z przetwarzania azbestu

- 10 11 81 – odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)
- 10 13 09 – odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
- 15 01 11 – opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
- 16 01 11 – okładziny hamulcowe zawierające azbest
- 16 02 12 – zużyte urządzenia zawierające azbest
- 17 06 01 – materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05 – materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Szczegółowe zasady składowania odpadów zawierających azbest określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 r. poz. 523). Odpady te mogą pochodzić z budowy, remontu, demontażu obiektów budowlanych, a także z infrastruktury drogowej. Nie mogą zawierać substancji niebezpiecznych innych niż azbest w postaci związanej czynnikiem wiążącym włókna. Składowuje się je w zagłębieniach terenu posiadających zabezpieczone przed osypywaniem się ściany boczne w opakowaniach, w których dostarczono je na składowisko. Każdorazową warstwę odpadów zabezpiecza się warstwą ziemi lub izolacją syntetyczną uniemożliwiającą emisję pyłów. Składowanie należy zakończyć min. 2 metry poniżej poziomu terenu i uzupełnić ziemią do równego poziomu z otoczeniem. Na tak powstałych składowiskach zabronione jest prowadzenie wykopów, wykonywanie instalacji naziemnych i podziemnych, wzniesienie budynków oraz przeprowadzania jakichkolwiek czynności mogących doprowadzić do naruszenia struktury składowiska i emisji włókien azbestowych.

Obecnie funkcjonujące na terenie Polski składowiska nie są w stanie pomieścić całkowitej ilości wyrobów zawierających azbest znajdującej się na terenie kraju, w związku z czym niezbędne jest wybudowanie nowych kwater mogących pomieścić utylizowane odpady azbestowe.

Zgodnie z danymi Bazy Azbestowej, wyroby azbestowe z terenu Miasta i Gminy Warta, ze względu odległość, powinny być wywożone do następujących czynnych składowisk odpadów, znajdujących się na terenie trzech województw. Najbliżej Miasta i Gminy Warta spośród czynnych składowisk jest usytuowane składowisko „Składowisko odpadów niebezpiecznych, Konin” w mieście Konin w województwie wielkopolskim w odległości 76 km od granic gminy. Nieco dalej, bo w odległości 115 km usytuowane jest składowisko ASA Eko-Radomsko Sp. z o.o., znajdujące się w miejscowości Płoszów w gminie Radomsko, w województwie łódzkim oraz oddalone o podobną ilość km: o 196 km – „Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Świętochłowicach” w mieście Świętochłowice w województwie śląskim i o 197 km – „Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami, Rachocin” w Rachocinie w województwie mazowieckim.

Pełna charakterystyka ww. składowisk została przedstawiona w tabelach 1–3 (opracowanych na podstawie Bazy Azbestowej).

Tab. 1. Składowisko odpadów niebezpiecznych, Konin, woj. wielkopolskie.

SKŁADOWISKO	Odległość od Gminy Warta: 76 km
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Nazwa	Składowisko odpadów niebezpiecznych, Konin
Ograniczenie terenowe	brak ograniczenia
Województwo	WIELKOPOLSKIE
Gmina	Konin
Miejscowość	Konin
Adres	62-510 Konin, ul. Sulańska 11
Telefon	63 249 36 24
Całkowita pojemność (m ³)	125 000
Wolna pojemność (m ³)	74 000
Kody przyjmowanych odpadów	170601, 170605
Ceny przyjmowanych odpadów	b.d.
Godziny pracy	8:00 - 16:00

SKŁADOWISKO	Odległość od Gminy Warta: 76 km
Rok zamknięcia	b.d.
Plan rozbudowy	TAK
Planowana pojemność	b.d.
Planowana data uruchomienia	b.d.
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.
Adres właściciela	62-510 Konin, ul. Sulańska 11
Telefon stacjonarny	63 249 36 24
Telefon komórkowy	-
E-mail	sekretariat@utyliczacja-konin.pl
Strona www	www.utyliczacja-konin.pl

Tab. 2. ASA Eko-Radomsko Sp. z o.o., Płoszów, woj. łódzkie.

SKŁADOWISKO	Odległość od Gminy Warta: 115 km
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Nazwa	ASA Eko-Radomsko Sp. z o.o.
Ograniczenie terenowe	brak ograniczenia
Województwo	ŁÓDZKIE
Gmina	Radomsko
Miejscowość	Płoszów
Adres	Płoszów
Telefon	668 870 515
Całkowita pojemność (m ³)	21 000
Wolna pojemność (m ³)	18 000
Kody przyjmowanych odpadów	170601, 170605
Ceny przyjmowanych odpadów	ceny do negocjacji
Godziny pracy	7:00-21:00
Rok zamknięcia	2019
Plan rozbudowy	NIE
Planowana pojemność	
Planowana data uruchomienia	
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	ASA Eko-Radomsko Sp. z o.o.
Adres właściciela	97-500 Radomsko, ul. Narutowicza 5b
Telefon stacjonarny	44 683 25 31
Telefon komórkowy	668 870 515
E-mail	andrzej.adamski@asa-pl.pl
Strona www	www.asa-pl.pl

Tab. 3. Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Świętochłowicach, woj. śląskie.

SKŁADOWISKO	Odległość od Gminy Warta: 196 km
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Nazwa	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Świętochłowicach
Ograniczenie terenowe	bez ograniczeń
Województwo	ŚLĄSKIE
Gmina	Świętochłowice
Miejscowość	Świętochłowice

SKŁADOWISKO	Odległość od Gminy Warta: 196 km
Adres	41-603 Świętochłowice, ul. Wojska Polskiego
Telefon	600 238 618, 662 056 288
Całkowita pojemność (m ³)	20 000
Wolna pojemność (m ³)	19 000
Kody przyjmowanych odpadów	170601, 170605
Ceny przyjmowanych odpadów	od 210 do 400 zł/Mg
Godziny pracy	7:00-15:00 pon.-piąt.
Rok zamknięcia	2015
Plan rozbudowy	NIE
Planowana pojemność	
Planowana data uruchomienia	
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Świętochłowicach Sp. z o.o.
Adres właściciela	41-608 Świętochłowice, ul. Łagiewnicka 76
Telefon stacjonarny	32 34 51 570
Telefon komórkowy	
E-mail	zgo@mpgk.eu
Strona www	www.mpgk.eu

8. Informacje o gminie

Warta jest gminą miejsko-wiejską o powierzchni około 253 km², należąca do powiatu sieradzkiego, położona jest około 60 km na zachód od aglomeracji łódzkiej.

1. Położenie

Gmina leży w zachodniej części województwa łódzkiego, w północnej części powiatu sieradzkiego. Przez gminę przepływa rzeka Warta, trzecia co do długości rzeka w Polsce, która wchodzi w skład dorzecza rzeki Odry. Gmina sąsiaduje z gminami: Pęczniew, Dobra, Goszczanów, Błaszki, Wróblew, Sieradz, Szadek, Zadzim. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 83, stanowiąca połączenie między Sieradzem a Turkiem, która krzyżuje się w miejscowości Warta z drogą wojewódzką nr 710, biegnącą z Łodzi w kierunku zachodnim.

Gminę zamieszkuje 12 980 osób. Gmina leży w sferze oddziaływania aglomeracji łódzkiej oraz miasta Sieradz.

2. Geologia

Gmina leży u zbiegu dwóch mezoregionów geograficznych należących do makroregionu Niziny Południowopolskiej w podprowincji Nizin Środkowopolskich. Teren gminy w części środkowej wraz z doliną rzeki Warta należy do Kotliny Sieradzkiej. Wschodnia część gminy znajduje się w obrębie Wysoczyzny Łaskiej, fragment południowy – należy do Wysoczyzny Złoczewskiej, zaś niewielki obszar na zachodzie – do Wyżyny Tureckiej. Teren gminy i miasta stanowi rozległą, lekko falistą równinę morenową, z zachowanymi ostańcowymi piaszczystymi i piaszczysto-żwirowymi wzgórzami morenowymi.

3. Pokrycie terenu

Znaczącą część gminy stanowią użytki rolne, które zajmują łącznie 15 845 ha (wg stanu na rok 2003). Te z kolei łączą w sobie 12 826 ha gruntów ornych, 65 ha sadów, 1 948 ha łąk oraz 1 006 ha pastwisk trwałych. 4602 ha powierzchni gminy zajmują lasy i grunty leśne.

Lasy i grunty leśne w gminie stanowią około 18,4% jej powierzchni. Rosną głównie w jej wschodniej części, na słabych piaszczystych glebach. Są one mało zróżnicowane. Występują tu głównie siedliska boru świeżego i suchego z sosną jako gatunkiem dominującym. Część obszarów leśnych w gminie ma status lasów chronionych. Kompleks leśny w rejonie Rossoszycy, Miedźno wchodzi w skład systemu ESOCH (Ekologiczny System Ob-

szarów Chronionych), którego fragmentem jest Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu obejmujący południowo-wschodni kraniec gminy.

9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbestowych na terenie Miasta i Gminy Warta

W całej gminie zinwentaryzowano 5 102 650 kg wyrobów azbestowych, na które składają się płyty azbestowo-cementowe dwóch rodzajów: płaskie – tzw. karo (kod wyrobu W01) – w ilości 36 807 kg, oraz faliste (kod wyrobu W02) – w ilości 5 065 843 kg.

Na 1 mieszkańca przypada 393,12 kg tych wyrobów, a na jeden kilometr kwadratowy powierzchni gminy – 20 168,58 kg.

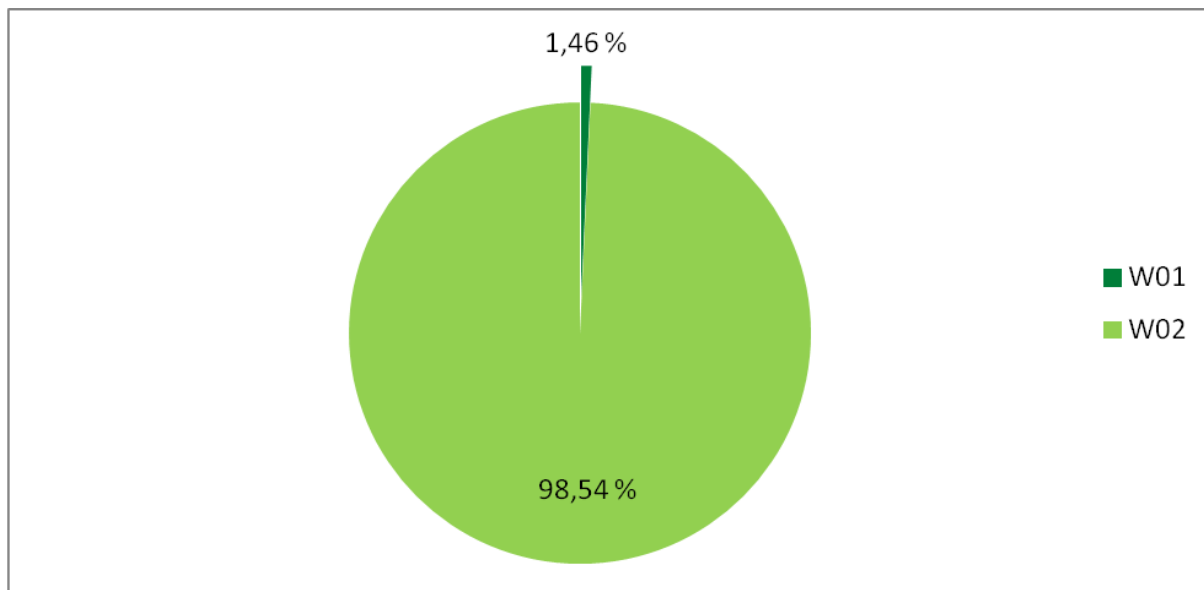
W tabeli 5 zestawiono ilości oraz procentowy udział azbestu w postaci pokryć dachowych w poszczególnych miejscowościach gminy. Podczas prowadzonych prac inwentaryzacyjnych najwięcej wyrobów eternitowych znajdowało się w miejscowości Włyń – 268 037 kg (co stanowi 5,25% wszystkich wyrobów w gminie), natomiast najmniej w miejscowości Zaspę – 3 344 kg (0,07%).

Tab. 4. Sumaryczne zestawienie masy eternitu w poszczególnych miejscowościach Miasta i Gminy Warta oraz procentowego ich udziału w sumie azbestu na jej obszarze.

Miejscowość	Masa (kg)	Udział (%)
Włyń	268 037	5,25
Bartochów	245 861	4,82
Wola Miłkowska	202 708	3,97
Jakubice	201 636	3,95
Grzybki	180 829	3,54
Zagajew	174 107	3,41
Klonówek	161 150	3,16
Cielce	141 152	2,77
Głaniszew	140 987	2,76
Wola Zadąbrowska	138 160	2,71
Rossoszyca	138 039	2,71
Ustków	137 476	2,69
Łabędzie	131 252	2,57
Glinno	129 118	2,53
Warta	125 312	2,46
Kamionacz	123 497	2,42
Miedze	117 557	2,30
Małków	109 208	2,14
Rożdżały	107 910	2,11
Jeziorsko	104 653	2,05
Raszelki	102 839	2,02
Piotrowice	100 925	1,98
Gołuchy	97 031	1,90
Zadąbrowie-Wiatraczyska	96 019	1,88
Maszew	93 187	1,83
Zielęcín	90 695	1,78
Mogilno	88 023	1,73
Lasek	85 096	1,67
Raczków	83 814	1,64

Miejscowość	Masa (kg)	Udział (%)
Witów	80 289	1,57
Proboszczowice	78 628	1,54
Kawęczynek	75 757	1,48
Tądów Górny	74 822	1,47
Duszniki	74 101	1,45
Miedzno	70 741	1,39
Socha	69 388	1,36
Dzierżazna	63 914	1,25
Tomisławice	61 853	1,21
Ostrów Warcki	55 901	1,10
Krąków	49 885	0,98
Nobela	45 430	0,89
Gać Warcka	36 619	0,72
Zadąbrowie-Rudunek	36 311	0,71
Góra	35 970	0,70
Zakrzew	35 035	0,69
Józefów-Wiktorów	30 682	0,60
Borek Lipiński	29 106	0,57
Mikołajewice	28 853	0,57
Pierzchnia Góra	28 853	0,57
Czartki	27 049	0,53
Lipiny	26 191	0,51
Augustynów	24 772	0,49
Grabinka	15 048	0,29
Socha-Kolonia	12 045	0,24
Tądów Dolny	9 064	0,18
Kamionacz Poduchowny	6 721	0,13
Zaspy	3 344	0,07

Rysunek 7 obrazuje udział poszczególnych rodzajów wyrobów w całym zinwentaryzowanym azbeście. Ilościowo zdecydowanie przeważa eternit falisty (5 065 843 kg, co stanowi ponad 98,5% całości wyrobów), który był znacznie częściej stosowany w budownictwie niż płaski, głównie z powodu jego większej dostępności. Dodatkowym czynnikiem ograniczającym ilość wyrobu W01 jest jego mniejsza trwałość, która pociąga za sobą konieczność jego szybszej (niż w przypadku wyrobu W02) wymiany. Masa eternitu płaskiego obecnego na terenie Miasta i Gminy Warta jest równa 36 807 kg, co stanowi ponad 1,4% wszystkich wyrobów.

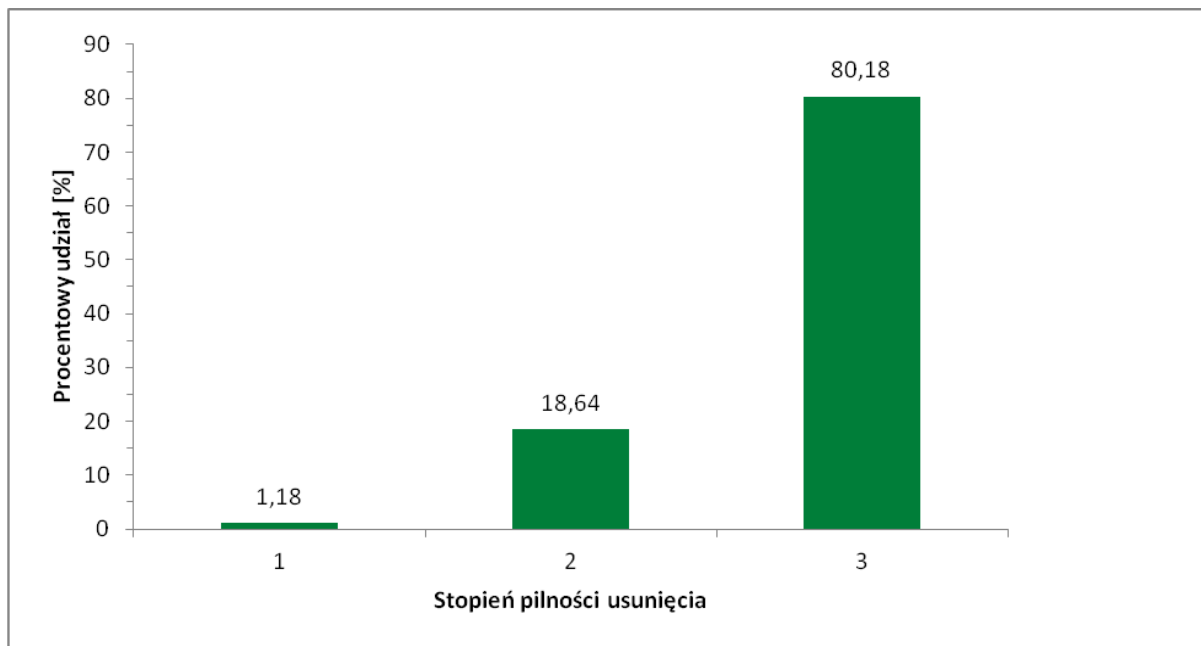
Rys. 7. Procentowy udział poszczególnych rodzajów eternitu w zinwentaryzowanym materiale; W01 – płyty płaskie, W02 – płyty faliste, W03.1. – rury i złącza azbestowo-cementowe do unieszkodliwienia.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.) wyróżniamy trzy stopnie pilności usuwania wyrobów zawierających azbest:

- stopień I dotyczy pokryć, które wymagają niezwłocznej naprawy lub wymiany, widoczne są pęknięcia oraz ubytki w pokryciu,
- stopień II oznacza występowanie drobnych ubytków w pokryciu, bez widocznych pęknięć. Należy dokonać w ciągu roku ponownej oceny pokrycia,
- stopień III przyznawany jest pokryciom w dobrym stanie, bez ubytków i pęknięć; ponowną kontrolę stanu pokrycia należy przeprowadzić w przeciągu 5 lat.

W Mieście i Gminie Warta dominują pokrycia dachowe o trzecim stopniu pilności.

Na terenie objętym inwentaryzacją znajduje się 4 091 167 kg pokryć azbestowych o stopniu III, co stanowi 80,18% łącznej ilości azbestu. Udział pokryć dachowych o drugim stopniu pilności przekracza 18,64% i jest równa 951 112 kg, zaś eternitu o pierwszym stopniu pilności jest ponad 1,18% co odpowiada masie 60 371 kg. Rysunek 8 przedstawia udział wyrobów azbestowych o różnych stopniach pilności usunięcia w ich łącznej ilości.

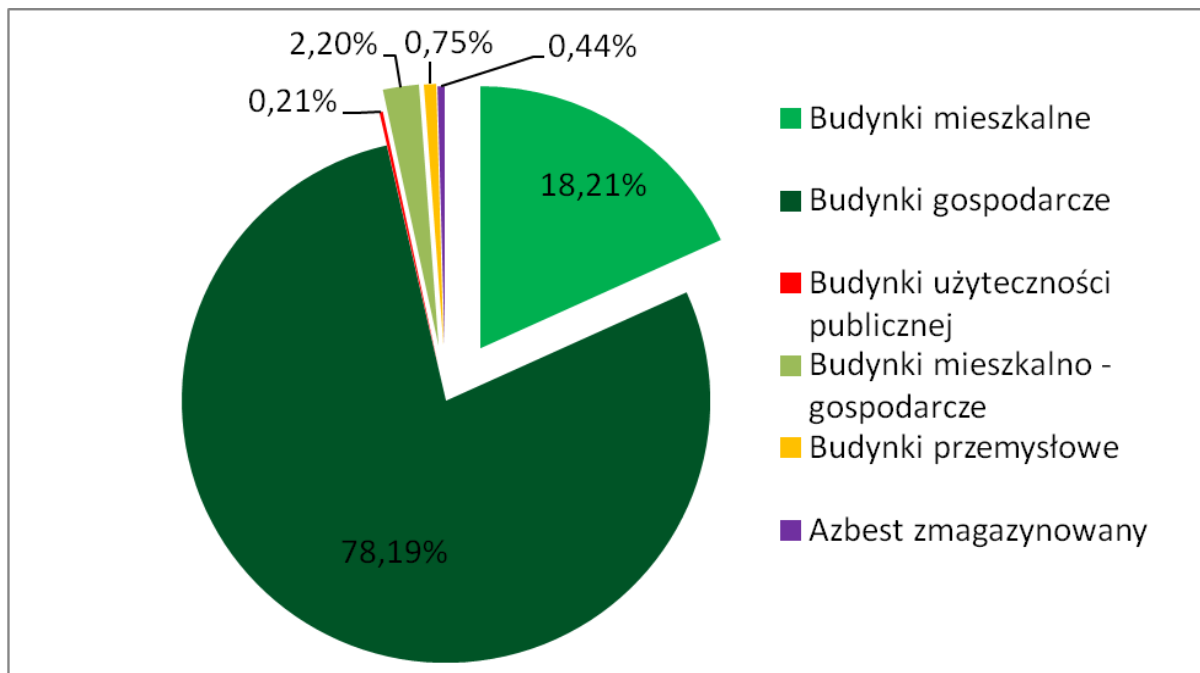
Rys. 8. Ilość eternitu ze względu na stopień pilności jego usunięcia.

Ze względu na przeznaczenie budynków, na których występują pokrycia dachowe wykonane z eternitu, wyróżnia się zabudowania:

- mieszkalne (bm),
- gospodarcze (bg),
- przemysłowe (bp),
- budynki użyteczności publicznej (bup),
- budynki mieszkalno-gospodarcze (bmg),
- inne (i),
- azbest zmagazynowany na terenie działek (az).

W Mieście i Gminie Warta największy udział wśród budynków pokrytych płytami eternitowymi mają budynki gospodarcze, które stanowią ponad 78% (3 989 666 kg).

Na budynkach mieszkalnych znajduje się znacznie mniej eternitu – ponad 18% całości, na budynkach mieszkalno-gospodarczych – ponad 2%, natomiast na budynkach użyteczności publicznej poniżej 1%. Azbestu zmagazynowanego na działkach znajduje się 22 619 kg (niecały 1% wszystkich wyrobów). Udział eternitu ze względu na rodzaj zabudowań obrazuje ukazany jest na rysunku 9.

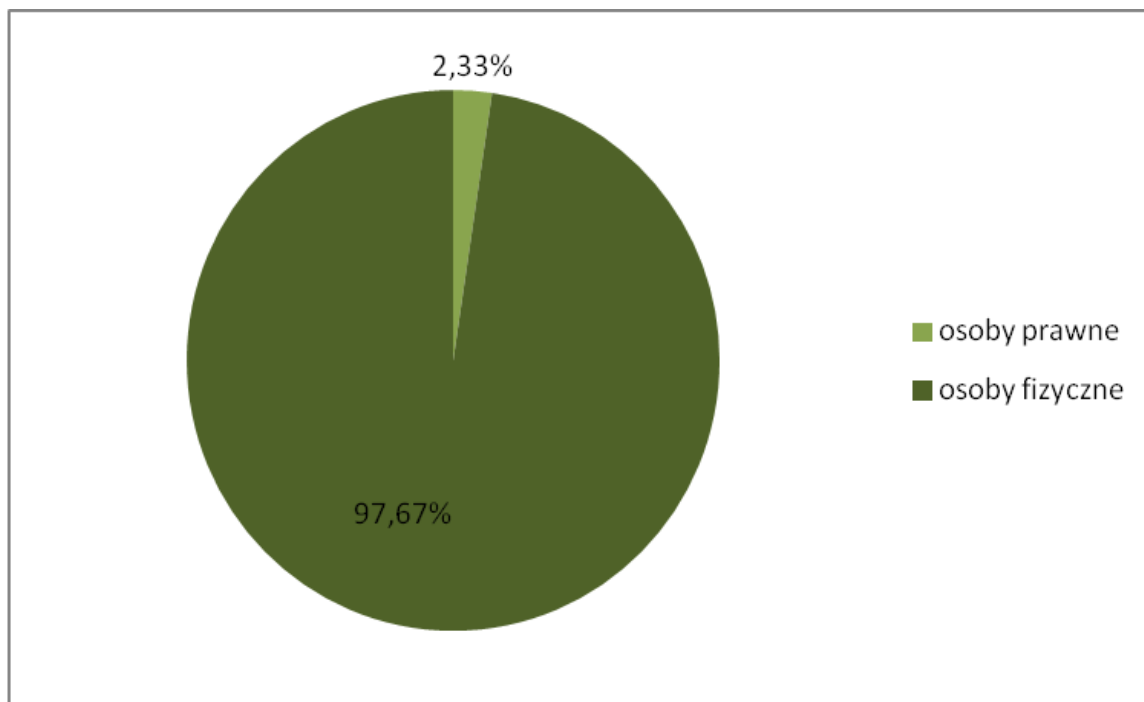

Rys. 9. Procentowy udział eternitu ze względu na rodzaj zabudowań.

W tab. 5 zestawiono ilość wyrobów zawierających azbest w stosunku do stopnia pilności do usunięcia oraz własności – osoby prywatne i fizyczne. W Mieście i Gminie Warta głównym właścicielem wyrobów azbestowych są osoby fizyczne, które stanowią ponad 99% całości. (Rys. 14). Wyroby w większości zostały ocenione na trzeci stopień pilności.

Tab. 5. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest w podziale na osoby fizyczne oraz prawne z uwzględnieniem stopni pilności (Mg).

Stopień pilności	1	2	3	Razem
osoby prawne	1,716	7,018	110,363	119,097
osoby fizyczne	58,655	944,094	3980,804	4983,553
Razem	60,371	951,112	4091,167	5102,650

Rys. 10. Procentowy udział posiadaczy wyrobów azbestowych na terenie Miasta i Gminy Warta.

W tabeli 6 zestawiono ilość wyrobów azbestowych z uwzględnieniem stopni pilności wyłącznie u osób prawnych. Wiersz „JST” oznacza budynki należące do Jednostki Samorządu Terytorialnego. Do rekordu „inne” zakwalifikowano budynki należące do pozostałych osób prawnych, np. prywatnych właścicieli sklepów i firm.

Tab. 6. Ilość wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych u osób prawnych z podziałem na stopnie pilności (Mg).

Stopień pilności	1	2	3	Razem
JST	0,00	6,36	0,00	6,36
PKP	0,00	0,00	0,00	0,00
MON	0,00	0,00	0,00	0,00
inne	1,72	0,66	110,36	112,74
Razem	1,72	7,02	110,36	119,097

W tabeli 7 porównano ilość azbestu zmagazynowanego i w postaci pokryć dachowych. Właścicielami eternitu zmagazynowanego, oraz większości eternitowych pokryć dachowych, na terenie Miasta i Gminy Warta są osoby fizyczne.

Tab. 7. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest podana w Mg w podziale na rodzaj wyrobu.

Nazwa wyrobu	Osoby fizyczne	Osoby prawne*	Miasto i Gmina Warta	Razem
Azbest magazynowany	22,62	0,00	0,00	22,62
Azbest w postaci pokryć dachowych	4 960,93	112,74	6,36	5 080,03
Razem	4 983,55	112,74	6,36	5 102,65

* Wyłączając wyroby należące do Miasta i Gminy Warta.

10. Harmonogram usuwania azbestu

Zgodnie z ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. *o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało w Polsce dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r. Zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do 2032 roku.

Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu z terenu Miasta i Gminy Warta podzielono na 2 etapy:

I etap: lata 2014-2022,

II etap: lata 2023-2032.

Powyższy harmonogram został ujęty w kontekście zadań, które stawia realizacja *Programu* oraz kontekście ilościowym w tabelach 8 i 9.

Tab. 8. Harmonogram realizacji Programu Usuwania Azbestu z terenu Miasta i Gminy Warta.

Lp.	Zadanie	Etap I		Etap II		Jednostka odpowiedzialna
		2014-2022		2023-2032		
1	Aktualizacja danych zawartych w Bazie Azbestowej	Na bieżąco, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez właścicieli nieruchomości, na których znajdują się wyroby azbestowe				Gmina na podstawie danych od właścicieli nieruchomości
2	Akcje informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców	Na bieżąco, co 2 lata należy przeprowadzić kampanię edukacyjną w postaci ulotek/plakatów/spotkań z mieszkańcami, itd.				Gmina
3	Zapewnienie środków finansowych na realizację Programu	Na bieżąco, na każdy rok należy zapewnić odpowiednią kwotę w budżecie gminy				Gmina
4	Bezpieczne usuwanie zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych	Na bieżąco, do roku 2032 gmina powinna co roku ubiegać się o dofinansowanie usuwania azbestu ze środków WFOŚiGW (zgodnie z deklaracjami mieszkańców na dany rok)				Gmina, właściciele nieruchomości (osoby prawne oraz fizyczne) WFOŚiGW
		Zakłada się na tym etapie usunięcie ok. 40% zinwentaryzowanych w roku 2013 wyrobów	Zakłada się na tym etapie usunięcie ok. 60% zinwentaryzowanych w roku 2013 wyrobów			
5	Bezpieczne usunięcie zinwentaryzowanego azbestu magazynowanego	x				Gmina, WFOŚiGW, właściciele nieruchomości (osoby prawne oraz fizyczne)
6	Bezpieczne usunięcie rur azbestowo-cementowych	x				Gmina, WFOŚiGW

7	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych	Monitorowanie usuwania azbestu powinno odbywać się raz na 2 lata w postaci opracowania przez gminę oceny wskaźników realizacji Programu (wskaźniki są opisane w rozdziale 12 Programu) w postaci tabelarycznej (wzór raportu z monitoringu programu znajduje się w zał. 7. Programu) Raport z monitoringu Programu za dany okres 2 letni realizacji Programu powinien zostać przekazany Burmistrzowi Gminy w terminie do dnia 31 marca roku następującego po ww. okresie	Gmina
8	Aktualizacja Programu	Raz na 4 lata (aktualizacje powinny nastąpić na początku roku: 2018, 2022, 2026, 2030)	Gmina

Tab. 9. Ilościowy harmonogram usuwania azbestu (kg)*.

Lp.	Etap	Etap I	Etap II
		2014-2022	2023-2032
1	Ilość wyrobów azbestowych wymagających usunięcia z terenu gminy w podziale na Etapy	40% 2 032 012,4	60% 3 048 018,6
2	Ilość wyrobów azbestowych wymagających usunięcia z terenu gminy na rok (kg/rok)	225 779,2	304 801,9

* Do harmonogramu nie zostały włączone wyroby magazynowane (w ilości 22 619 kg) na terenie gminy, których usunięcie musi nastąpić niezwłocznie i niezależnie od niego.

11. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest

W celu oszacowania kosztów usunięcia azbestu z terenu Miasta i Gminy Warta wykonano rozeznanie wśród firm zajmujących się demontażem, transportem i utylizacją azbestu. Ceny podane przez firmy za usuwanie eternitu znacznie się od siebie różnią, w związku z czym obliczono średni koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu. Należy mieć jednocześnie na uwadze, że jeśli gmina będzie prowadziła postępowanie w sprawie wyłonienia wykonawcy do wykonania ww. zadań na dany rok, kwoty podawane przez wykonawców mogą znacznie się różnić od siebie oraz należy założyć, że będą mniejsze niż założono w niniejszej kalkulacji.

W wyniku rozeznania cenowego ustalono ceny przedstawione w tabeli 10.

Tab. 10. Ceny demontażu, transportu i utylizacji azbestu*.

	Koszt demontażu:	
	1 m ² azbestu – ok. 6,8 zł	
	1 Mg azbestu – ok. 621 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,62 zł	
	Koszt transportu i utylizacji azbestu (np. dla azbestu magazynowanego):	
	1 m ² azbestu - ok. 6,8 zł	
	1 Mg azbestu - ok. 621 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,62 zł	
	Łączny koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu wynosi:	
	1 m ² azbestu - ok. 12 zł	
	1 Mg azbestu - ok. 1078 zł; 1 kg azbestu – ok. 1,08 zł	

* Kalkulacja została sporządzona w oparciu o założenie, że 1 m² płyty azbestowej waży 11 kg.

Analizując dane ujęte w tabeli 10 należy mieć na uwadze, że każda z 3 wymienionych w niej usług (demontaż; demontaż, transport i utylizacja; transport i utylizacja) były wyceniane osobno, stąd też suma kosztu np. demontażu azbestu oraz transportu i utylizacji nie pokrywa się z łącznym kosztem demontażu, transportu i utylizacji azbestu podanym w tabeli 10 (związane jest to również z pewnymi mechanizmami funkcjonowania firm działających w zakresie demontażu, transportu i utylizacji azbestu, gdzie koszty jednostkowe danego zamówienia maleją jeżeli zamawiający wykupuje kilka usług – np. zarówno demontaż jak i transport oraz utylizację w ramach jednego zamówienia).

Najbliższe składowisko oddalone jest od miasta Warta o ok. 76 km, niestety nie podano w Bazie Azbestowej informacji na temat kosztów składowania azbestu na tym składowisku. Ceny przyjmowania odpadów na składowisko są bardzo zróżnicowane i często zależą od indywidualnych ustaleń pomiędzy zarządzającym składowiskiem, a przedstawicielem firmy przekazującej odpady azbestowe do składowania.

Do wyliczenia kosztów usunięcia azbestu z terenu gminy posłużyły również dane zebrane w trakcie inwentaryzacji (tabela 11).

Tab. 11. Ilość azbestu zmagazynowanego oraz w postaci pokryć dachowych na terenie Miasta i Gminy Warta.

Azbest magazynowany: 22 619 kg	
Azbest w postaci pokryć dachowych: 5 080 031kg	

Koszty przedstawiają się następująco:

- koszt transportu i utylizacji azbestu magazynowanego¹:

JST: 0 zł, pozostałe: 0,62 zł * 22 619 = 14 023,78 zł, razem: 14 023,78 zł,

- koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu znajdującego się na dachach w gminie wynosi:

Etap I:

JST: 1,08 zł * 2543,2 = 3 065,04 zł, pozostałe: 1,08 * 2 029 469,20 = 2 201 598,14 zł, razem: 2 194 573,39 zł.

Etap II:

JST: 1,08 * 3 814,80 = 4 119,98 zł, pozostałe: 1,08 * 3 044 203,80 = 3 287 740,10 zł, razem: 3 291 860,09 zł.

Tab. 12. Koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu na dachach w Mieście i Gminie Warta (zł).

	Etap I	Etap II	Razem
JST	2 746,66	4 119,98	6 866,64
Pozostałe	2 191 826,74	3 287 740,10	5 479 566,84
Razem	2 194 573,39	3 291 860,09	5 486 433,48

Koszty usunięcia azbestu są jednak tylko częścią całkowitych kosztów realizacji *Programu*, na które składają się również m.in. koszty kampanii edukacyjnych oraz aktualizacji *Programu*. Do wyliczenia kosztu założenia nowych dachów wykorzystano średni koszt montażu i pokrycia nowego dachu z blachodachówki w wysokości 65 PLN brutto/1 m² powierzchni dachu. Kwota jednostkowa założenia nowego dachu została oszacowana na podstawie przeprowadzonej analizy rynku. Ponadto, ze względu na stan techniczny budynków oraz ich wiek, założono, że 80% dachów zostanie pokryta nowym materiałem. Na pozostałe 20% nieruchomości nie zostanie założony nowy dach.

Całkowity koszt realizacji *Programu* wyglądają następująco:

Tab. 13. Całkowity koszt realizacji Programu Usuwania Azbestu na terenie Miasta i Gminy Warta (zł).

Koszty	Etap I	Etap II	Razem
Koszt usunięcia azbestu	2 194 573,39	3 291 860,09	5 486 433,48
Koszt założenia nowych dachów*	9 605 876,80	14 408 815,20	24 014 692,00
Koszt kampanii edukacyjnych**	18 000,00	20 000,00	38 000,00
koszt aktualizacji PUA***	8 000,00	8 000,00	16 000,00
Razem	11 826 450,19	17 728 675,29	29 555 125,48

* Koszt nie uwzględnia kosztu usunięcia azbestu magazynowanego, niewłączonego do harmonogramu;

** Koszt obliczony na podstawie założenia, że 80% dachów zostanie pokryta innym materiałem, a na 20% nieruchomości nie zostanie założony nowy dach z uwagi na zły stan budynków;

*** Koszt kampanii edukacyjnych został oszacowany na 2000 PLN brutto za każdy rok;

**** Aktualizacja programu powinna być wykonywana raz na 4 lata (kolejno w 2018, 2022, 2026 oraz 2030 roku), koszt 1 aktualizacji wynosi 4000 PLN brutto.

Tab. 14. Źródła finansowania Programu Usuwania Azbestu na terenie Miasta i Gminy Warta.

Źródła finansowania Programu	Etap I	Etap II	Razem
Budżet Gminy	38 571,73	46 857,60	85 429,33
WFOŚiGW	1 755 658,71	2 633 488,07	4 389 146,78
Środki właścicieli wyrobów azbestowych	10 032 219,75	15 048 329,62	25 080 549,37
Razem	11 826 450,19	17 728 675,29	29 555 125,48
Środki do zarezerwowania w budżecie Gminy na rok	Etap I	Etap II	
Budżet Gminy	4 285,75	4 685,76	

Łączny koszt realizacji Programu Usuwania Azbestu na terenie Miasta i Gminy Warta jest równy: 29 555 125,48 zł.

Źródłami finansowania Programu są:

1. Budżet Gminy, który pokrywa:

- 20% kosztów usunięcia azbestu z budynków gminy,

- koszt aktualizacji PUA,
 - koszt kampanii edukacyjnych,
 - koszt założenia nowych dachów na budynki należące do gminy.
2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW), który pokrywa 80% całkowitych kosztów usuwania azbestu, których właścicielami są gmina, osoby prywatne oraz fizyczne.
 3. Środki właścicieli wyrobów azbestowych z wyłączeniem budynków należących do gminy, pokrywające 20% kosztów usunięcia azbestu z budynków oraz koszt założenia nowych dachów.

12. Monitoring realizacji Programu na podstawie wskaźników

Wskaźniki realizacji *Programu* stanowią instrument, za pomocą którego gmina może w sposób jednoznaczny ocenić czy wdrażanie *Programu* odbywa się w stopniu wystarczającym oraz czy zasady (cele oraz działania) postawione w *Programie* spełniają swoją rolę (czy może istnieje potrzeba ich zmian oraz co jest z tym związane aktualizacja *Programu*).

Należy podkreślić, że wskaźniki powinny być proste do wyliczenia na podstawie dostępnych danych, dzięki czemu ich wyliczenie nie zajmuje dużo czasu, jak również metoda ich liczenia nie pozostawia żadnego pola do interpretacji. Na podstawie kilku prostych wskaźników gmina jest w stanie monitorować realizację *Programu* zgodnie z harmonogramem realizacji *Programu* zawartym w rozdziale 10.

Bardzo ważne jest aby na podstawie wyliczenia wskaźników można było dokonać jednoznacznej oceny realizacji *Programu*. Należy pamiętać, że tylko odniesienie wskaźników do konkretnych danych może dać efekt w postaci ich rzetelnej oceny co będzie stanowiło rzetelny monitoring realizacji *Programu*. W wielu przypadkach niestety trudno jest określić proste, jednoznaczne wskaźniki, które będzie można odnieść do konkretnych danych.

W związku z powyższym wskaźniki realizacji niniejszego *Programu* zostały podzielone na 2 rodzaje – wskaźniki monitoringu bezpośrednie oraz wskaźniki monitoringu pośrednie (czyli takie, których wyliczenie nie daje bezpośredniej oceny i należy je interpretować).

1. Wskaźniki monitoringu bezpośrednie:

1) wskaźniki efektywności realizacji Programu:

- a) ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest - Mg/rok –
należy dążyć do osiągnięcia liczby przynajmniej również podanej w harmonogramie usuwania azbestu lub wyższej,
- b) stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku - %:
- należy dążyć do osiągnięcia wartości pomiędzy 90-100%.

2. Wskaźniki monitoringu pośrednie:

1) wskaźniki świadomości ekologicznej mieszkańców:

- a) liczba wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu złożonych do gminy przez mieszkańców/rok,
- b) liczba przypadków nielegalnego demontażu wyrobów zawierających azbest/rok,
- c) liczba inicjatyw społeczności lokalnej w zakresie problematyki azbestowej/rok,
- d) liczba interwencji podejmowanych przez gminę/rok.

13. Finansowanie demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest

Z uwagi na ograniczony budżet własny oraz dużą kwotę niezbędną na usunięcie azbestu z terenu gminy do roku 2032 istotne jest aby gmina pozyskiwała również środki na usuwanie wyrobów zawierających azbest ze źródeł zewnętrznych. Obecnie istnieje kilka możliwych dróg pozyskania takich środków.

Główne źródła pozyskania ww. środków zewnętrznych zostały przedstawione poniżej:

- a) organizowane przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ).

Oddziały BOŚ współpracują z WFOŚiGW w zakresie udzielania preferencyjnych kredytów inwestycji związanych z usuwaniem i utylizacją wyrobów zawierających azbest,

- b) organizowane przez Banki współpracujące z WFOŚiGW w Łodzi częściowe spłaty kredytów bankowych branych na usunięcie azbestu dla osób fizycznych.

Zadanie realizowane przez WFOŚiGW w Łodzi w ramach *Programu priorytetowego dotyczącego przedsięwzięć w zakresie ochrony ziemi dla osób fizycznych – dotacje na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.*

(Wzór wniosku o dotację w ramach tego programu znajduje się w zał. 4)

Lista banków współpracujących w WFOŚiGW w Łodzi w zakresie ww. programu znajduje się w zał. 6,

- c) organizowane przez WFOŚiGW w Łodzi dofinansowanie zadań z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie województwa łódzkiego realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz państwowe jednostki budżetowe. Dotacja w wysokości do 99% całkowitego kosztu zadania dla JST.

Dofinansowanie obejmuje koszty demontażu wyrobów azbestowych, transportu na miejsce składowania oraz koszt utylizacji. Dofinansowanie ma formę dotacji lub pożyczki. Przyznawane jest na podstawie przedłożonego harmonogramu rzeczowo-finansowego (szacunkowe koszty przedsięwzięcia, etapy realizacji procesu usuwania azbestu). Wnioski są rozpatrywane w kolejności wpłynięcia, do wyczerpania środków finansowych. Dopuszczalne jest złożenie przez gminę jednego wniosku obejmującego zarówno obiekty stanowiące własność osób fizycznych jak i obiekty będące własnością gminy,

- d) organizowane przez WFOŚiGW w Łodzi na przedsięwzięcia takie jak wojewódzkie programy ochrony środowiska, programy ochrony przed hałasem, plany gospodarowania wodami, plany gospodarki odpadami oraz na programy ochrony powietrza i programy usuwania wyrobów zawierających azbest.

Dotacja w wysokości do 80% całkowitego kosztu zadania,

- e) organizowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Program priorytetowy „Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne. Usuwanie wyrobów zawierających azbest”; środki finansowe są udostępniane Wojewódzkim Funduszom Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i za ich pośrednictwem wypłacane wnioskodawcom w formie bezzwrotnych dotacji,

- f) organizowane przez Ministerstwo Gospodarki.

Konkurs „Azbest 2013”; warunkiem przyznania dotacji było przedłożenie we właściwym czasie kompletu dokumentów, zawierających m.in. harmonogram usuwania azbestu z obszaru, szacunkowy koszt realizacji zadania oraz zobowiązanie do współpracy z Bazą Azbestową, również po realizacji zadania. Gmina Oporów wzięła udział w tegorocznej edycji konkursu, uzyskując dofinansowanie,

- g) środki unijne - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; realizowany z Funduszy Europejskich, podzielony na tematyczne priorytety. W ramach POiŚ gmina może ubiegać się o dotacje z następujących priorytetów:

- II priorytet - gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi; Finansowanie szkoleń ze środków Funduszu Spójności,

- V priorytet - Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych,

- działanie 5.4 „Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej”. Celem działania jest zwiększenie świadomości ekologicznej jak największej liczby ludzi w zakresie ochrony środowiska. Finansowane są projekty edukacyjne, kampanie promocyjne z zakresu ochrony środowiska dla grup społeczeństwa ale także dla grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę (decydenci na różnych szczeblach administracji),

- REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA LATA 2007-2013,

- działanie II.2 Gospodarka odpadami. W ramach działania przewiduje się wsparcie przedsięwzięć polegających na usuwaniu z budynków mieszkalnych, gospodarczych lub użyteczności publicznej, elementów zawierających azbest oraz ich unieszkodliwianiu. Beneficjent będzie zlecać wyspecjalizowanej firmie (np. przedsiębiorstwu budowlanemu) usuwanie azbestu, pakowanie i jego transport na składowisko oraz pokrywać część kosztów (w określonej wysokości) jakie zostały poniesione przez firmę. Koszty związane z zastąpieniem usuniętych elementów zawierających azbest innymi materiałami nie stanowią wydatku kwalifikowalnego. Wymagane będzie przeprowadzenie przez beneficjenta inwentaryzacji ilości, stanu i miejsca występowania azbestu planowanego do usunięcia, jak również jego precyzyjne rozliczenie po usunięciu. Współfinansowana będzie także budowa składowisk azbestowych (lub wydzielonych kwater na istniejących składowiskach odpadów), w celu zapewnienia zgodnego z obowiązującymi przepisami sposobu postępowania z tego typu odpadami. W ramach działania możliwa będzie również rekultywacja wyłączonych z eksploatacji składowisk odpadów komunalnych lub odpadów z sektora gospodarczego (w tym niebezpiecznych) wchodzących w strumień odpadów komunalnych, likwidacja mogiłników, jak również budowa lub przebudowa instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych lub zawierających azbest z odzyskiem energii,
- program Rozwoju Obszarów Wiejskich zarządzany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Formą pomocy jest bezzwrotna dotacja, obejmująca częściowe koszty zadań. W kontekście usuwania azbestu można ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach następujących osi programu:
 - oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego. Działanie: Modernizacja gospodarstw rolnych. Celem jest wsparcie modernizacji, remontów gospodarstw, aby zharmonizować warunki produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt. Usunięcie azbestu jest możliwe tylko w ramach projektu (jako element projektu), polegającego na przebudowie, remoncie, połączonym z modernizacją budynków,
 - oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej. Działanie: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej: w ramach działania wspierane są inwestycje m.in. w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych. Do kosztów kwalifikowalnych projektu zalicza się m.in. koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki. W przypadku projektów związanych z turystyką wiejską (w tym agroturystyką) koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki będą także kosztami kwalifikowalnymi. Również w tym działaniu dotacja na usunięcie azbestu jest połączona z modernizacją zabudowań,
- działanie: Odnowa i rozwój wsi. Celem działania jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. W ramach programu udzielana jest pomoc finansowa m.in. w zakresie budowy, remontu, przebudowy obiektów (przy tym usuwanie azbestu), budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych,
- działanie: Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Dotacja obejmuje koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej. Koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym wyrobów azbestowych) będą kosztami kwalifikowanymi (objętymi refundacją) pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji. W związku z powyższym Miasto i Gmina Warta powinna pod koniec roku 2013 lub na początku roku 2014 złożyć wniosek na dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych z terenu gminy.

14. Analiza wpływu Programu na środowisko i zdrowie człowieka

Program ma na celu stopniowe usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Azbest znajdujący się głównie w postaci pokryć dachowych na budynkach gospodarczych i mieszkalnych stanowi niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzkiego, a włókna azbestu pochodzące z uszkodzonych płyt azbestowych zanieczyszczają środowisko.

Zważywszy na to, że wielu producentów tego typu wyrobów stwierdziło wytrzymałość pokryć dachowych azbestowych na ok. 30 lat, a obecne w Gminie Warta pokrycia dachowe z azbestu mają często ponad 30 lat należy stwierdzić, że istnieje pilna potrzeba uchwalenia *Programu*, co zapewni planowe usuwanie szkodliwego azbestu z terenu gminy, jak również umożliwi planową realizację działań wspomagających ten proces (np. edukacja ekologiczna mieszkańców, szkolenia).

Upowszechnienie zatwierdzonego przez gminę *Programu* będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. W wyniku tych działań zminimalizowany zostanie negatywny wpływ azbestu na środowisko i zdrowie człowieka.

Usuwanie azbestu powinno być zgodne z niniejszym *Programem*, co zapewni minimalizację ewentualnego zanieczyszczenia środowiska pyłem azbestowym przez nieumiejętne i niezgodne z prawem demontowanie wyrobów zawierających azbest.

CHARAKTER DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH W DOKUMENCIE:

- stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć. Program zakłada realizację przedsięwzięć polegających na demontażu wyrobów zawierających azbest oraz ich transporcie do miejsc unieszkodliwiania. Prace budowlane związane z demontażem azbestu oraz ich transport nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1397).

Nie przewiduje się powstania na terenie Miasta i Gminy Warta składowiska odpadów azbestowych ani powstania instalacji do przetwarzania wyrobów zawierających azbest.

Zasięg *Programu* obejmuje jedynie teren Miasta i Gminy Warta.

Skala prac będzie dotyczyła pokryć dachowych zlokalizowanych na posesjach na terenie gminy,

- powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach. Program jest spójny z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032*. Realizuje wszystkie założenia i terminy zawarte w programie krajowym. Program inkorporuje założenia spisane w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032* na grunt lokalny. Należy jednocześnie podkreślić, że dla *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009–2032* została również wykonana prognoza oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie jego założenia zostały szczegółowo omówione pod kątem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdecydowano, że ww. Program ma być realizowany na skalę kraju,
- przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska. Realizacja Programu jest powiązana z realizacją celów „*Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE*”. Strategia zakłada „ostateczne zastąpienie substancji wzbudzających szczególnie duże obawy odpowiednimi alternatywnymi substancjami lub technologiami”. Ponadto zagadnienia związane z azbestem regulują unijne dyrektywy:
 - dyrektywa Rady 87/217/EWG z 19.03.1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu,
 - dyrektywa Rady 96/61/WE z 24.09.1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli. Regulacje zawarte w tych przepisach wdrożone są w krajowych ustawach i rozporządzeniach,
- powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska. Niska społeczna świadomość ekologiczna oraz nieznamość przepisów prawnych skutkuje niewłaściwym postępowaniem z odpadami zawierającymi azbest oraz nieprzestrzeganiem narzuconych w aktach prawnych obowiązków dla posiadaczy od-

padów. Realizacja jednego z założeń programu, tj. edukacji ekologicznej, pozwoli zmniejszyć skalę tego problemu w odniesieniu do szkodliwości azbestu.

RODZAJ I SKALA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO:

- prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań, ponieważ azbest wykorzystany jako pokrycia dachowe przez cały czas jego użytkowania stanowi potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzi, tylko jego całkowite usunięcie pozwoli na eliminację tego zagrożenia. Wymiana pokryć dachowych jest bardzo kosztowna i dlatego emisja włókien azbestu będzie występować z różnym zaawansowaniem w zależności od możliwości finansowych właścicieli nieruchomości i oraz pozyskiwania środków zewnętrznych. Zakłada się, że realizacja tych prac z zachowaniem wszystkich warunków określonych przepisami, nie będzie powodować negatywnego oddziaływania na zdrowie mieszkańców i pracowników firm wykonujących prace związane z azbestem,
- prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych. Demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych, pod warunkiem prowadzenia warunków i procedur określonych przepisami, nie powodują zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Prace będą prowadzone na wielu obiektach na terenie gminy, jednakże jeżeli pojedyncze prace polegające na demontażu wyrobów zawierających azbest nie powodują znaczącego oddziaływania na środowisko, to również wielokrotne wykonanie takich prac nie spowoduje pogorszenia stanu środowiska. Ponadto Program zakłada, że demontaż pokryć azbestowych będzie prowadzony na przestrzeni kilku lat oraz na całym obszarze gminy, w związku z tym nie wystąpi skumulowane oddziaływanie na środowisko. Transgraniczne oddziaływanie może jedynie wystąpić w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów. Ponadto na każdy międzynarodowy obrót odpadów potrzebne jest zezwolenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz spełnienie szeregu innych wymagań prawnych, mających na celu zmniejszenie ewentualnego wystąpienia negatywnych skutków takiego przemieszczania,
- prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska. Azbest jest materiałem niebezpiecznym, mogącym stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi, jednakże istnieją sprawdzone metody bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest począwszy od ich eksploatacji, poprzez usuwanie i transport, aż do unieszkodliwiania. Jest to uregulowane przepisami. Prace związane z usuwaniem azbestu mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Zagrożenie może powodować emisja włókien azbestu z ulegających korozji wyrobów azbestowo-cementowych oraz emisja włókien azbestu wynikająca z nieprawidłowo prowadzonego przez nieupoważnione firmy demontażu i transportu oraz składowania w miejscach do tego nieprzeznaczonych, w tym na tzw. dzikich wysypiskach. Program zakładał będzie demontaż i usuwanie wyrobów azbestowych przez wyspecjalizowane firmy, działające na podstawie ważnych zezwoleń i zachowaniem wszystkich procedur wynikających z przepisów prawa. W związku z tym realizacja postanowień Programu poprzez wykonywanie prac zgodnie z przepisami oraz usunięcie z terenu gminy wyrobów azbestowych nie spowoduje wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi i zagrożenia dla środowiska.

CECHY OBSZARU OBJĘTEGO ODDZIAŁYWANIEM NA ŚRODOWISKO:

- obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu. Na obszarze gminy nie występują obszary, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości środowiska oraz obszary o szczególnych właściwościach naturalnych. W gminie znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków (na podstawie Wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego, stan na 31.12.2012 r.):

Cielce

- dwór, pocz. XIX, nr rej.: 777 z 15.11.1969 oraz 308 z 28.08.1982;

Góra

- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, drewn., ok. 1793, nr rej.: 316 z 04.02.1984;

Kamionacz

- kościół par. p.w. św. Marcina, drewn., 1845, nr rej.: 815 z 28.12.1967
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 816 z 28.12.1967
- park, nr rej.: 292 z 08.02.1979;

Krąków

- dwór, 1 poł. XIX, nr rej.: 780/A z 28.11.1969
- spichlerz, 1 poł. XIX, nr rej.: 1630/A z 11.08.1974;

Małków

- zespół pałacowy, 1 poł. XIX:
 - pałac, nr rej.: 826 z 28.12.1967
 - pawilon ogrodowy, nr rej.: 827 z 28.12.1967
 - park, nr rej.: 34/P-VIII-2 z 8.11.1948 oraz 828 z 28.12.1967;

Mikołajewice

- zespół dworski, XVIII/XIX:
 - relikwiarz, nr rej.: 1088/A z 1970 z 21.05.1982
 - spichlerz, drewn., nr rej.: 754 z 16.10.1969 (ob. przeniesiony do skansenu)
 - park, nr rej.: 293 z 08.02.1979;

Rossoszyca

- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, drewn., 1783, nr rej.: 839 z 28.12.1967;

Rozdzały

- zespół pałacowy, XIX/XX:
 - pałac, nr rej.: 390/A z 11.05.1992
 - park, nr rej.: 375 z 31.12.1990;

Ustków

- zespół dworski, XIX, 1956:
 - dwór, nr rej.: 784/4 z 01.12.1969 oraz 385/A z 12.08.1991
 - spichlerz, nr rej.: 784/4 z 01.12.1969
 - park, nr rej.: 291 z 08.02.1979;

Warta

- kościół par. p.w. św. Mikołaja, XIV-XX, nr rej.: 497-IV-38 z 1949 oraz 295 z 28.12.1967

- zespół klasztorny bernardynek, XVIII:
 - kościół p.w. Narodzenia MB, nr rej.: 858 z 28.12.1967
 - klasztor, nr rej.: 859 z 28.12.1967
 - dzwonnica, nr rej.: 860 z 28.12.1967

- zespół klasztorny bernardynów, XV, XVII-XVIII:
 - kościół p.w. Wniebowzięcia MB, nr rej.: 855 z 28.12.1967
 - klasztor, nr rej.: 856 z 28.12.1967
 - kaplica cmentarna (przy kościele), nr rej.: 857 z 28.12.1967

- kaplica cmentarna, 1 poł. XIX, nr rej.: 861 z 18.12.1967
- ratusz, 1842, nr rej.: 296 z 18.12.1967
- jatki, ob. kino „Lutnia”, 1 poł. XIX, XX, nr rej.: 862 z 18.12.1967
- park, nr rej.: 294 z 08.02.1979
- dom, ul. Kaszyńskiego 1, 1840-45, nr rej.: 284 z 02.01.1978
- dom, ul. Kaszyńskiego 9, drewn., poł. XIX, nr rej.: 865 z 28.12.1967
- dom, Rynek 24, poł. XIX, nr rej.: 864 z 28.12.1967
- kamienica, ul. 20 Stycznia 26, nr rej.: 356 z 05.01.1988.

W ww. lokalizacjach nie zostały zinwentaryzowane wyroby azbestowe, a więc wszelkie działania związane z realizacją *Programu* nie wpłyną w żaden sposób na ich stan,

- formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z 16.04.2004 r. *o ochronie przyrody* oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym. Miasto i Gmina Warta wchodzi w skład Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, którego ustanowienie miało na celu ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych doliny Warty, a w szczególności naturalnego koryta rzeki Warty, oraz ochronę korytarza ekologicznego łączącego tereny położone nad Nerem i Bzurą w pradolinie warszawsko-berlińskiej z Parkiem Krajobrazowym Międzyrzecza Warty i Widawki. Na obszarze gminy znajduje się 5 użytków ekologicznych (tabela 15).

Tab. 15. Użytki ekologiczne w Gminie Warta (na podstawie danych RDOŚ Łódź).

Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Rodzaj użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. (ha)	Opis lokalizacji	Opis
	bagno	1998-11-24	1,74	Leśnictwo Rożdżały oddz. 20 h N-ctwo Sieradz	Bagno śródleśne ze stanowiskiem wawrzyńka wilczełyko i widłaka goździstego
	odcinek rzeki	1995-03-02	h+150-hkm 3+500	Warta - Małków	Ciek wodny Mazur - lewy dopływ Zb. Jeziorsko
	bagno	1995-05-12	0,82	Leśnictwo Kamionacz, N-ctwo Sieradz, oddz. 84 f	Bagno śródleśne ze stanowiskiem Rosiczki okrągłolistnej
	bagno	1995-05-12	1,19	Leśnictwo Kamionacz oddz. 95 l N-ctwo Sieradz	Bagno śródleśne ze stanowiskiem Rosiczki okrągłolistnej
„Raszelki”	bagno	2012-01-18	1,57	Leśnictwo Rożdżały, oddz. 25h, N-ctwo Poddębice	Bagno śródleśne ze stanowiskiem roślin chronionych

Na terenie Gminy znajduje się także część rezerwatu faunistycznego Jeziorsko, chroniącego ostoję ptactwa wodno-błotnego, w tym licznie występujących gatunków rzadkich i chronionych.

W Gminie Warta zlokalizowanych jest wiele pomników przyrody (tabela 16).

Tab. 16. Pomniki przyrody w Gminie Warta (na podstawie danych RDOŚ Łódź).

Data utworzenia pomnika przyrody	Opis pomnika przyrody	Obwód na wys. 1,3 m (cm)	Miejscowość	Opis lokalizacji	Forma własności
1998-11-24	Dąb szypułkowy	450	Kamionacz	Kamionacz 7	Bd.
1998-02-03	Dąb szypułkowy	740	Kamionacz	Kamionacz, obok parku zabytkowego dz. Nr 530	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
1998-02-03	Dąb szypułkowy	470	Kamionacz	Kamionacz, park zabytkowy dz. Nr 528	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Jesion wyniosły	320	Kamionacz	Kamionacz, park zabytkowy dz. Nr 528	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Jesion wyniosły	415	Kamionacz	Kamionacz, park zabytkowy dz. Nr 528	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Sosna czarna	265	Kamionacz	Kamionacz, park zabytkowy dz. Nr 528	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Sosna czarna	261	Kamionacz	Kamionacz, park zabytkowy dz. Nr 528	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Dąb szypułkowy	235	Rozdzały	Rozdzały, park PDPS dz. Nr 390/A	Państwowy Dom Pomocy Społecznej w Rozdzałach
1998-02-03	Dąb szypułkowy	290	Mikołajewice	Rozdzały, park PDPS dz. Nr 390/A	Państwowy Dom Pomocy Społecznej w Rozdzałach
1998-02-03	Dąb szypułkowy	320	Mikołajewice	Mikołajewice, park zabytkowy dz. Nr 260/32	
1998-02-03	Lipa drobnolistna	310	Mikołajewice	Mikołajewice, park zabytkowy dz. Nr 260/32	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	350	Mikołajewice	Mikołajewice, park zabytkowy dz. Nr 260/32	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	340	Mikołajewice	Mikołajewice, park zabytkowy dz. Nr 260/32	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	300	Mikołajewice	Mikołajewice, park zabytkowy dz. Nr 260/32	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	562	Rossoszyca	Rossoszyca dz. Nr 472	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	350	Ustków	Ustków, park zabytkowy dz. Nr 109/3	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Dąb szypułkowy	350	Ustków	Ustków, park zabytkowy dz. Nr 109/3	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	Wiąz szypułkowy	480	Ustków	Ustków, park zabytkowy dz. Nr 109/3	Miasto i Gmina Warta
1998-02-03	3 Wiązy - forma płącząca	84, 96, 125	Warta	Warta, ul. 3 Maja 28 dz. Nr 18	

1998-02-03	Lipa drobnolistna	390	Warta	Warta, ogród klasztorny dz. Nr 247/1	Klasztor O. O. Bernardynów
1998-02-03	Dąb szypułkowy	490	Warta	Warta, ogród klasztorny dz. Nr 247/1	Klasztor O. O. Bernardynów
1998-02-03	Dąb szypułkowy	495	Warta	Warta, ogród klasztorny dz. Nr 247/1	Klasztor O. O. Bernardynów
1998-02-03	Lipa drobnolistna	330	Warta	Warta, ogród klasztorny dz. Nr 247/1	Klasztor O. O. Bernardynów
1998-02-03	Klon jawor	247	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	500	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	445	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	312	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	340	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	320	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	395	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	332	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	
1998-02-03	Dąb szypułkowy	370	Małków	Małków, park zabytkowy dz. Nr 203	

Na terenie Gminy znajduje się część Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków „Zbiornik Jeziorsko” (oznaczonego kodem PLB100002) wyznaczonego w ramach programu Natura 2000. Jego obszar obejmuje zbiornik zaporowy o powierzchni 1700-4200 ha i głębokości około 2,5 m (wody zajmują 31% powierzchni ostoi) wraz z otaczającymi go terenami. Realizacja Programu nie jest sprzeczna z celami ochrony ww. obszarów ani nie stanowi dla nich zagrożenia. Wszystkie formy ochrony przyrody położone są poza terenami zabudowanymi, nie objęte bezpośrednim oddziaływaniem projektu Programu, nie zanotowano występowania wyrobów zawierających azbest na terenach obszarów chronionych.

Podsumowując należy uznać, że realizacja postanowień *Programu* nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, ponieważ dokument ten:

- zakłada wykonywanie prac polegających na demontażu oraz transportowaniu azbestu ze ścisłym przestrzeganiem wymagań prawa,
- nie przewiduje powstania na terenie gminy składowiska wyrobów azbestowych ani instalacji do unieszkodliwiania azbestu,
- realizacja zadań dokumentu nie będzie powodować oddziaływań skumulowanych ani transgranicznych.

Realizacja założeń *Programu* wpłynie na poprawę stanu środowiska i zdrowia ludzi poprzez:

- sukcesywne zmniejszanie, a docelowo wyeliminowanie źródeł emisji włókien azbestowych,
- doprowadzenie do prowadzenia prac zgodnie z przepisami, co wyeliminuje zagrożenie zdrowia zarówno dla mieszkańców posesji, jak i dla wykonawców prac,
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

15. Literatura

1. Dyczek J. Charakterystyka, własności i zastosowanie azbestu. Akademia Górniczo-Hutnicza Kraków, Fundacja Łódzkie bez Azbestu.
2. Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” MGPIPS, Warszawa 2003 r. zaktualizowany wg stanu prawnego na dzień 30 września 2008 r.
3. Informator o zadaniach jednostek samorządu terytorialnego dla realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski - materiał przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej” Warszawa 2003.
4. „Poradnik stosowania przepisów i procedur dotyczących pozyskiwania z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych dodatkowych środków finansowych na usuwanie materiałów zawierających azbest”, Ministerstwo Gospodarki, 2006 r.
5. Szeszenia-Dąbrowska N.: Azbest a zdrowie człowieka. Materiał dydaktyczny na kurs specjalistyczny „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”. Kraków, AGH, 26.06.2003 r.
6. Szeszenia Dąbrowska N: Azbest - ekspozycja zawodowa i środowiskowa: skutki, profilaktyka -, Łódź: Oficyna Wydawnicza Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera, 2004.
7. Więcek E. dr hab.: Azbest - narażenie i skutki zdrowotne - Bezpieczeństwo Pracy 2/2004.
8. Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy - <http://www.ciop.pl>.
9. Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych – www.stat.gov.pl.
10. Baza Azbestowa, <http://www.bazaazbestowa.pl>.

16. Załączniki:**Załącznik 1****PEŁNY WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PROBLEMATYKI AZBESTOWEJ****1. Akty prawne wynikające z prawodawstwa krajowego:****1) ustawy:**

- ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623),
- ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. Nr 63, poz. 322),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981),
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21);

2) rozporządzenia:**a) rozporządzenia Rady Ministrów:**

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217, z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.),

b) rozporządzenia Ministra Gospodarki:

- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31),

c) rozporządzenia Ministra Zdrowia:

- zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 33, poz. 166),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2012 r. poz. 890),

d) rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej:

- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824),

e) rozporządzenia Ministra Środowiska:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858 oraz z 2010 r. Nr 238, poz. 1588),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 oraz z 2009 r. Nr 39, poz. 320),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769),

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 16, poz. 87),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. Nr 249, poz. 1674),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 95, poz. 558),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 298, poz. 1771),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 24),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2013 r. poz. 25),

f) rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej:

- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986),
- rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz. U. poz. 192),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126),
- rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie prowadzenia kursów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych (Dz. U. poz. 619),

g) inne:

- oświadczenie Rządowe z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 162, z późn. zm.).

2. Akty prawne wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej:

1) dyrektywy i decyzje:

- dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawodawczych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27),

- dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269),
- dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349),
- dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 71),
- dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str. 12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213),
- dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228),
- decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz. Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314),
- dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE) (Dz. Urz. WE L 37 z 13.02.2003, str. 24, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 359),
- dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1),
- rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. WE L 396, z 30.12.2006, str. 1 oraz sprostowanie w Dz. Urz. WE L 136, z 29.05.2007, str. 3),
- dyrektywa 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. WE L 312 z 22.11.2008, str. 3),
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/148/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. UE L 330, z 16.12.2009, str. 28).

Załącznik 2**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST**

Określona w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki
z dnia 13 grudnia 2010 r. (Dz. U. Nr 8, poz. 31, z późn. zm.)

WZÓR**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾**

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
8. Stopień pilności⁷⁾:
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
 - a) nazwa i numer dokumentu:
 - b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....
(podpis)

data

Zal. 3**OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST**

Załącznik
do rozporządzenia Ministra Gospodarki
z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz. U. Nr 162, poz. 1089)

OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I Sposób zastosowania azbestu			
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj.<1000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania) naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych			
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	

20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej			
21	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
		SUMA PUNKTÓW OCENY	
		STOPIEŃ PILNOŚCI	

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeżeli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I - od 120 punktów

wymagane pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie.

Stopień pilności II - od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku.

Stopień pilności III - do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat.

.....
Oceniający
(nazwisko imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- 5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Załącznik 4**WNIOSEK PAŃSTWOWEJ JEDNOSTKI BUDŻETOWEJ
NA POTRZEBY USTALENIA WYSOKOŚCI REZERWY CELOWEJ**Nazwa zadania⁽¹⁾:

--

Planowana kwota dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Łodzi⁽²⁾ (w pełnych zł)

--

Pełna nazwa Wnioskodawcy:

--

Wniosek⁽³⁾	<i>pierwotny</i>	
	<i>aktualizacja</i>	

Poniższe pola wypełnia pracownik Funduszu

Nr wniosku	
Nr sprawy	
Dziedzina	
Data wpływu	
Data rejestracji	
Podpis i pieczęć pracownika	

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA WNIOSKU

Prosimy o wypełnienie wszystkich pól we wniosku pismem maszynowym lub komputerowym oraz parafowanie każdej ze stron wniosku i załączników przez osobę sporządzającą wniosek lub osobę upoważnioną do składania oświadczeń woli w imieniu Wnioskodawcy.

1. Wniosek oraz jego załączniki powinny zostać wydrukowane lub skserowane dwustronnie.
2. Składane dokumenty winny być aktualnie datowane, podpisane i opieczetowane przez osoby upoważnione do składania oświadczeń woli w imieniu Wnioskodawcy i opieczetowane pieczęcią firmową. Dokumenty finansowe winny być podpisane przez osoby upoważnione do zaciągania zobowiązań finansowych. Kopie dokumentów i wyciągi z dokumentów winny być obustronnie poświadczane za zgodność z oryginałem przez osoby upoważnione.
3. Załączniki powinny być ułożone w kolejności wymienionej we wniosku oraz zaparafowane na każdej stronie.
4. Nie należy wkładać stron wniosku w koszulki ani okładki, bindować oraz używać zszywek.
5. W przypadku nie wypełnienia przez Wnioskodawcę, któregośkolwiek z pól wniosku, należy wpisać „Nie dotyczy” lub postawić znak „-”.
6. Należy używać formatu liczb 0,00 zł (np. 1.227.009,00 zł). W przypadku dokumentów zapisanych w formacie Excel należy używać formatu liczb 0,00, a kolejne cyfry wpisywać bez odstępów i kropek. Kwota wnioskowanej pomocy winna być podana we wszystkich dokumentach w pełnych złotych.
7. Wzór harmonogramu rzeczowo-finansowego jest zapisany w formacie Excel. Zawiera on formuły sumujące poszczególne pozycje. Wypełnianie harmonogramu należy zacząć od uzupełnienia pól dotyczących poszczególnych kwartałów/półroczy, tak

aby koszty zostały zsumowane w pozycji „Ogółem”. Następnie należy wypełnić kolumnę „Wykonano do dnia...” w przypadku gdy dotyczy ona wniosku. Prawidłowo wypełniony harmonogram zostanie automatycznie uzupełniony w pozostałych polach.

8. W przypadku aktualizacji wniosku o udzielenie dofinansowania należy w pkt 7 odpowiednio znakiem „X” zaznaczyć załączane do aktualizacji dokumenty, a gdy stosowny dokument został załączony do wniosku pierwotnego i nie jest składany ponownie - należy wpisać „WP”

1. OŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY

- 1.1. Oświadczam, że zapoznałem/am się z:

„Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2010 r. w sprawie gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej”,

„Zasadami udzielania pomocy finansowej ze środków WFOŚiGW w Łodzi”,

„Katalogiem kwalifikacji kosztów dla zadań dofinansowywanych ze środków WFOŚiGW w Łodzi”,

„Procedurami udzielania dofinansowania na realizację zadań ze środków WFOŚiGW w Łodzi”,

„Instrukcją wypełniania wniosków”,

i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

- 1.2 Oświadczam, iż znany jest mi fakt, iż ze udzielenie zamówień, w całości lub w części finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, następuje w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.
- 1.3 Oświadczam, że są mi znane przesłanki odpowiedzialności karnej za przedłożenie oświadczeń stwierdzających nieprawdę lub przedłożenie nierzetelnego dokumentu dotyczącego okoliczności mających istotne znaczenie dla uzyskania dofinansowania od Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Łodzi, wynikające z art. 297 § 1 i 2 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zmianami).

.....
Podpisy i pieczętki osób upoważnionych
do składania oświadczeń woli w imieniu Wnioskodawcy

PRZED WYPEŁNIENIEM WNIOSKU NALEŻY ZAPOZNAĆ SIĘ Z PRZYPISAMI KOŃCOWYMI
ORAZ „INSTRUKCJĄ WYPEŁNIANIA WNIOSKÓW”

1. Dane Wnioskodawcy

Adres siedziby Wnioskodawcy			
2.1. Miejscowość		2.2. Kod pocztowy	
2.3. Ulica i nr		2.4. Gmina i Powiat	
2.5. Telefon		2.6. Fax	
2.7. Strona www		2.8. e-mail	
2.9. Adres korespondencyjny Wnioskodawcy			
2.10. Dysponent części budżetowej			
2.11. Adres korespondencyjny dysponenta części budżetowej			

2. Przedstawiciel Wnioskodawcy wyznaczony do kontaktów z Funduszem

Imię i Nazwisko	Stanowisko służbowe	Telefon	e-mail
Sprawy merytoryczne			
3.1.	3.2.	3.3.	3.4.
Sprawy finansowe			
3.5.	3.6.	3.7.	3.8.

3. Koszt całkowity zadania i planowana kwota dofinansowania⁽⁵⁾

	PLN	%
4.1. Planowany koszt całkowity zadania ⁽⁶⁾		
4.2. Koszty niekwalifikowane ⁽⁷⁾		
4.3. Koszty kwalifikowane ⁽⁸⁾		
4.4. Planowana kwota dofinansowania ⁽³⁾		

4. Planowane terminy realizacji zadania⁽⁹⁾

	Dzień (np.: 15)	Miesiąc (np.: 04)	Rok (np.: 2013)
5.1. Termin rozpoczęcia realizacji zadania			
5.2. Termin zakończenia realizacji zadania			

5. Opis zadania i przewidywane efekty ekologiczne i rzeczowe

6.1. Opis prac planowanych do realizacji w ramach zadania
6.3. Szczegółowy opis planowanego efektu rzeczowego zadania
6.4. Szczegółowy opis planowanego efektu ekologicznego zadania

6. Załączniki do wniosku⁽³⁾

	Wnioskodawca		Wypełnia pracownik Funduszu
	Tak	Nie	
7.1. Harmonogram rzeczowo-finansowy zadania (wg wzoru)			

7.2 Oświadczenie o planowanych źródłach finansowania zadania (wg wzoru)			
7.3 Oświadczenie dotyczące pomocy publicznej (wg wzoru)			

Potwierdzamy prawdziwość danych i informacji zamieszczonych we wniosku

Data sporządzenia wniosku	Podpisy i pieczętki osób upoważnionych do składania oświadczeń woli w imieniu Wnioskodawcy
Pieczętka nagłówkowa Wnioskodawcy	Podpis i pieczętka Gł. Księgowego/Skarbnika/innych osób odpowiedzialnych za finanse Wnioskodawcy

Przypisy końcowe

1. Nazwa powinna być możliwie zwięzła, jasno określająca zakres zadania, identyfikująca obszar i ewentualny etap realizacji zadania planowanego do objęcia dofinansowaniem.
2. Planowaną kwotę dofinansowania należy podać w pełnych złotych.
3. Właściwą odpowiedź zaznaczyć znakiem „X”.
4. Niewłaściwe skreślić.
5. Koszt całkowity zadania, koszty niekwalifikowane, kwalifikowane oraz planowana kwota dofinansowania powinny być zgodne z „Katalogiem kwalifikacji kosztów dla zadań dofinansowywanych ze środków WFOŚiGW w Łodzi” i „Zasadami udzielania pomocy finansowej ze środków WFOŚiGW w Łodzi”.
6. Koszt całkowity zadania powinien zostać realnie oszacowany i odzwierciedlać kwoty wynikające m.in. z analizy rynku, kosztorysów, doświadczenia Wnioskodawcy. Koszt całkowity zadania to suma kosztów kwalifikowanych i niekwalifikowanych zadania.
7. Koszt niekwalifikowany to koszt związany z realizacją zadania który może stanowić wyłącznie udział własny Wnioskodawcy, wskazany w „Katalogu kwalifikacji kosztów dla zadań dofinansowywanych ze środków WFOŚiGW w Łodzi”.
8. Koszt kwalifikowany to koszt zadania, niezbędny do osiągnięcia efektu ekologicznego, ustalony dla poszczególnych dziedzin ochrony środowiska przez Fundusz i wskazany w „Katalogu kwalifikacji kosztów dla zadań dofinansowywanych ze środków WFOŚiGW w Łodzi”. Koszt kwalifikowany może również stanowić udział własny Wnioskodawcy.
9. Należy oszacować realne terminy rozpoczęcia oraz zakończenia realizacji zadania, zgodnie z planowanymi do zawarcia umowami z Wykonawcami lub Dostawcami. W przypadku zadań dla których nie są podpisywane ww. umowy, termin rozpoczęcia lub zakończenia zadania rozumiany jest jako termin rozpoczęcia realizacji zadania/programu edukacyjnego lub jego zakończenia.

Załącznik
do uchwały nr IX/47/15
Rady Gminy i Miasta w Warcie
z dnia 28.05.2015 r.

Zal. 5

LISTA FIRM Z WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO WYKONUJĄCYCH PRACE ZWIĄZANE Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

(źródło: <http://www.bazaazbestowa.gov.pl/company>)

Nazwa	Gmina	Miejscowość	A	T	I	O	S	P
PPUH „BUDO-SERWIS” Tadeusz Kapusta	Łódź	Łódź	✓	✓	✓	✓	✓	✓
RENOVO S.C.	Łódź	Łódź	✓	✓	✓	✓		✓
AzbestClean	Lipce Reymontowskie	Lipce Reymontowskie	✓					
Laboratorium Wibroakustyki i Ochrony Środowiska, Bogdan Kępski	Łódź	Łódź	✓			✓		
ECOLABAD Laboratorium Fizyko-Chemiczne Badania i Analizy Środowiska S.C.	Łódź	Łódź				✓		
PGE ELEKTROWNIA BELCHATÓW Laboratorium Higieny Pracy	Belchatów	Belchatów	✓			✓		
Adler Consulting	Łódź	Łódź	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera	Łódź	Łódź			✓	✓	✓	
ZSYP-BUD S.C.Ł. Sidorowicz, W. Mirski	Łódź	Łódź	✓		✓	✓	✓	
SULO Polska Sp. z o.o. o/Tomaszów Mazowiecki	Tomaszów Mazowiecki	Tomaszów Mazowiecki	✓	✓				
SULO EMK Recycling Sp. z o.o.	Zgierz	Zgierz	✓	✓				

Firma Ogólnobudowlana Blacharsko-Dekarska Waclaw Jeżak	Sieradz	Sieradz	✓						
PAP-BUD Zakład Robót Dekarsko-Blacharskich i Remontowo-Budowlanych	Wieruszów	Wieruszów	✓	✓					
ZPUH Sprzęt-Bud	Kluki	Kluki		✓					
Zakład Remontowo-Budowlany Stanisław Karolczak	Łódź	Łódź	✓	✓					
POL-DAN-EKO Sp. J.	Aleksandrów Łódzki	Aleksandrów Łódzki	✓	✓					
Z.U.K. HAK Stanisław Burczyński	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski	✓	✓					
Zakład Gospodarowania Odpadami EKO ALF	Kutno	Gołębiew Nowy		✓					
TPO Sp. z o.o.	Łódź	Łódź	✓	✓					
PPH STANMAR	Kutno	Kutno	✓	✓	✓	✓	✓		
Polska Grupa Gospodarki Odpadami EKOGAL-EKOPUR S.A.	Zgierz	Zgierz	✓	✓					
JUKO Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski	✓	✓					
GAJAWI P.P.H.U.	Łódź	Łódź	✓	✓	✓	✓	✓		
EKO-REGION Sp. z o.o.	Belchatów	Belchatów	✓	✓					
EKO-CHEM EKOSERVICE Sp. z o.o.	Łódź	Łódź	✓	✓					
BUD-SYSTEM	Łódź	Łódź	✓	✓					

A – Praca z azbestem

T – Transport odpadów zawierających azbest

I – Identyfikacja azbestu w wyrobach

O – Oznaczanie zawartości azbestu

S – Szkolenia w zakresie azbestu

P – Programy, inne.

Załącznik 6**LISTA BANKÓW WSPÓŁPRACUJĄCYCH Z WFOŚiGW W ŁODZI**

Obsługa „Programu priorytetowego dotyczącego przedsięwzięć w zakresie ochrony ziemi dla osób fizycznych – dotacje na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest”:

1. BANK SPÓŁDZIELCZY W SIERADZU www.bssieradz.pl,

ul. Sukiennicza 3, 98-200 Sieradz,

tel. 43 822 39 56:

- oddział w Brzeźniu, ul. Wspólna,
- oddział w Burzeninie, ul. Kościelna 32,
- oddział we Wróblewie 10.

2. BANK OCHRONY ŚRODOWISKA S.A. ODDZIAŁ W ŁODZI www.bosbank.pl,

ul. Piotrkowska 166/168, 90-365 Łódź,

tel. 42 636 74 54:

- oddział Operacyjny w Bełchatowie, ul. 1-go Maja 2,
- oddział Operacyjny w Łodzi, ul. ks. Zdzisława Wujaka 5.

3. BANK SPÓŁDZIELCZY W SKIERNIEWICACH, www.bsskierniewice.pl,

ul. Reymonta 25, 96-100 Skierniewice,

tel. 46 834 48 00:

- oddział w Łodzi, ul. Zamenhofa 1/3,
- oddział w Głuchowie, ul. Klonowa 6,
- oddział w Nowym Kawęczynie 32,
- oddział w Bolimowie, ul. Rynek 14,
- oddział na Osiedlu Widok w Skierniewicach, ul. Narbuta – Łuczyńskiego 26,
- oddział w Łyszkowicach, ul. Głowackiego 32,
- oddział w Łowiczu, ul. Nowy Rynek 30,
- oddział w Piotrkowie Trybunalskim, ul. Armii Krajowej 15/Szkolna 43.

4. REJONOWY BANK SPÓŁDZIELCZY W LUTUTOWIE, www.rbs.lututow.pl,

ul. Klonowska 2, 98-360 Lututów,

tel. 43 871 40 23:

- oddział w Brąszewicach, Górna 9,
- oddział w Czastarach, ul. Wolności 26,
- oddział w Galewicach, ul. Przemysłowa 10,
- oddział w Klonowa, ul. Złoczewska 9,
- oddział w Ostrówku 114,
- oddział w Sokolnikach, ul. Piłsudskiego 1,

- oddział w Wieluniu, ul. Plac Legionów 2,
- oddział w Wieluniu Filia nr 1, ul. Wyszyńskiego 40,
- oddział w Wieluniu Filia w Kurowie, ul. Wieluńska 11A,
- oddział w Wieruszowie, ul. Świerczyńskiego 12,
- oddział w Wieruszowie Filia, ul. Fabryczna 6,
- oddział w Złoczew, ul. Starowieluńska 18.

5. BANK SPÓŁDZIELCZY W OZORKOWIE, www.bs-ozorkow.pl,

Pl. Jana Pawła II nr 6, 95-035 Ozorków,

tel. 42 718 10 11:

- oddział w Parzęczewie, ul. Łęczycka 6.

6. BANK SPÓŁDZIELCZY TOWARZYSTWO OSZCZĘDNOŚCIOWO-POŻYCZKOWE

PA-CO-BANK W PABIANICACH, www.pacobank.pl,

ul. Pułaskiego 8, 95-200 Pabianice,

tel. 42 225 10 00:

- oddział w Koluszkach, Brzezińska 15a,
- oddział w Dobroniu, ul. 11 Listopada 24,
- filia w Dłutowie, ul. Główna 69,
- filia w Pabianicach, ul. Łaska 68,
- filia w Łodzi, ul. Nowa 6/12.

7. BANK SPÓŁDZIELCZY W OPOCZNI, www.bsopoczno.pl,

Pl. Kościuszki 3, 26-300 Opoczno,

tel. 44 755 05 41:

- oddział w Białaczowie, Plac Wolności 13,
- oddział w Sławnie, ul. Piłsudskiego 31.

8. BANK SPÓŁDZIELCZY ZIEMI ŁOWICKIEJ W ŁOWICZU, www.bszi.łowicz.com.pl,

ul. Stary Rynek 18, 99-400 Łowicz,

tel. 46 830 45 60:

- oddział w Bielawach,
- oddział w Chaśnie,
- oddział w Dmosinie,
- oddział w Domaniewicach,
- oddział w Godzianowie,
- oddział w Jeżowie,
- oddział w Kocierzewie,
- oddział w Lipcach Reymontowskich,
- oddział w Nieborowie,
- oddział w Sadkowicach,
- oddział w Słupi,

- oddział w Zdunach.

9. LUDOWY BANK SPÓŁDZIELCZY W ZDUŃSKIEJ WOLI, <http://www.lbszdwola.pl/>,

ul. Dąbrowskiego 31, 98-220 Zduńska Wola,

tel. 43 823 25 61, 43 824 79 61:

- oddział w Widawie, ul. Sieradzka 2,
- oddział w Sędziejowicach, Słoneczna 1,
- oddział w Lutomiersku, Pl. Jana Pawła II 12,
- filia Zapolice, Pl. Strażacki 3.

10. BANK SPÓŁDZIELCZY W ALEKSANDROWIE ŁÓDZKIM, <http://www.bs-aleksandrow.pl/>,

ul. Senatorska 2a, 95-070 Aleksandrów Łódzki,

tel. 42 712-21-12, 42 276-39-04:

- I Filia w Aleksandrowie Łódzkim, ul. Ogrodowa 14,
- II Filia w Aleksandrowie Łódzkim, ul. Wojska Polskiego 65/67,
- I Filia w Konstantynowie Łódzkim, ul. Zgierska 23a,
- II Filia w Konstantynowie Łódzkim, ul. Jana Pawła 11/13,
- I Filia w Łodzi, ul. Łagiewnicka 54/56,
- II Filia w Łodzi, ul. Armii Krajowej 35,
- III Filia w Łodzi, ul. Powstańców Wielkopolskich 2,
- V Filia w Łodzi, Narutowicza 59.

11. POWIATOWY BANK SPÓŁDZIELCZY W TOMASZOWIE MAZOWIECKIM,

<http://www.pbstom.com.pl/>, ul. Handlowa 35/73, 97-200 Tomaszów Mazowiecki

tel. 44/ 726-09-05:

- oddział Będków, ul. Reymonta 6,
- oddział Budziszewice, ul. J. Ch. Paska 85,
- oddział Ujazd, ul. Parkowa 4,
- oddział Wolbórz, Pl. Jagiełły 15,
- oddział Inowłódz, ul. Kazimierza Wielkiego 7,
- filia Czarnocin, ul. Główna 189,
- filia Poświętne, ul. Główna 13,
- filia Rokiciny, ul. Tomaszowska 9,
- filia Rzeczyca, ul. Mościckiego 1,
- punkt kasowy Żelechlinek, ul. 1000-lecia 1,
- punkt kasowy Tomaszów Mazowiecki, ul. Tkacka 4,
- punkt kasowy Tomaszów Mazowiecki, ul. Wąwalska 6/10,
- punkt kasowy Czerniewice, ul. Mazowiecka 29,
- punkt kasowy Lubochnia, ul. Tomaszowska 6.

12. SGB-BANK S.A. W POZNANIU, www.sgb.pl,

ul. Szarych Szeregów 23a:

- oddział w Piotrkowie Trybunalskim ul. Słowackiego 81, 97-300 Piotrków Tryb.,
- oddział w Gdyni ul. Bytomska 24, 81-509 Gdynia,
- oddział w Grodzisku Wlkp. ul. Chopina 1, 62-065 Grodzisk Wlkp.,
- oddział w Koninie ul. Bankowa 1, 62-500 Konin,
- oddział w Lesznie ul. Zamenhofska 107, 64-100 Leszno,
- oddział w Lublinie ul. Narutowicza 38-42, 20-016 Lublin,
- oddział w Malborku al. Wojska Polskiego 499, 82-200 Malbork,
- oddział w Ostrowie Wlkp. ul. Raszkowska 60/62, 63-400 Ostrów Wlkp.,
- oddział w Oświęcimiu ul. Powstańców Śląskich 1, 32-600 Oświęcim,
- oddział w Pile al. Wojska Polskiego 6, 64-920 Piła.

13. BANK SPÓŁDZIELCZY W SZADKU, www.bsszadek.pl/,

ul. Sieradzka 14 a,

tel. 43 821 58 54:

- oddział w Wodzieradach, Wodzierady 78,
- oddział w Goszczanowie ul. Turecka 3,
- oddział w Warcie ul. Kaliska 7,
- oddział w Łasku ul. Kościuszki 8.

14. NADWARCIAŃSKI BANK SPÓŁDZIELCZY W DZIAŁOSZYNIE, www.nbsdzialoszyn.pl,

ul. Piłsudskiego 21a,

tel. 43 841 31 96, fax 43 841 32 13:

- NBS w Działoszynie Oddział w Osjakowie,
- NBS w Działoszynie Filia w Konopnicy,
- NBS w Działoszynie Punkt Kasowy w Wierzchlesie.

Zal. 7

WZÓR RAPORTU Z MONITORINGU PROGRAMU USUWANIA AZBESTU

Wskaźniki monitoringu Programu

Wskaźniki monitoringu bezpośrednie:

Wskaźniki efektywności realizacji Programu:

- a) ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest - Mg/rok –
(należy dążyć do osiągnięcia liczby przynajmniej równej podanej w tab. 10 Programu lub wyższej)
- b) stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku - %
..... (należy dążyć do osiągnięcia wartości pomiędzy 90-100%)

Podsumowanie ww. wyników:

.....
.....
.....

Wskaźniki monitoringu pośrednie:

Wskaźniki świadomości ekologicznej mieszkańców:

- a) liczba wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu złożonych do gminy przez mieszkańców/rok
- b) liczba przypadków nielegalnego demontażu wyrobów zawierających azbest/rok
- c) liczba interwencji podejmowanych przez gminę/rok

Podsumowanie ww. wyników:

.....
.....
.....